

Agenda – Y Pwyllgor Deisebau

Lleoliad:	I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Ystafell Bwyllgora 5 – Tŷ Hywel	Gareth Price – Clerc y Pwyllgor
Dyddiad: Dydd Llun, 26 Ionawr 2026	0300 200 6565
Amser: 14.00	Deisebau@senedd.cymru

1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau

(Tudalennau 1 – 27)

2 Deisebau newydd

2.1 P-06-1542 Ymrwymo i gefnogi dyfodol Ysgol Gymraeg Llundain

(Tudalennau 28 – 42)

2.2 P-06-1556 Cyllid gofal plant ar gyfer rhieni sy'n gweithio pan fydd eu plant dros 9 mis oed

(Tudalennau 43 – 48)

2.3 P-06-1566 Rhaid i Lywodraeth Cymru ddeddfu i sicrhau bod Gwarchodfeydd Natur Lleol, gan gynnwys Gwarchodfa Natur Leol Cosmeston, yn cael ystyriaeth lawn.

(Tudalennau 49 – 57)

2.4 P-06-1563 Rhoi'r gorau i'r cynllun i wneud Cymru yn "genedl noddfa".

(Tudalennau 58 – 64)

2.5 P-06-1567 Condemnio'r grŵp asgell dde eithafol 'White Vanguard' yng Nghymru, ac ymchwilio iddo

(Tudalennau 65 – 76)

3 Y wybodaeth ddiweddaraf am ddeisebau blaenorol

3.1 P-06-1500 Mae angen arian ychwanegol ar gyfer Cyngor Castell-nedd Port Talbot yn ôl UNSAIN Castell-nedd Port Talbot.

(Tudalennau 77 – 80)

- 3.2 P-06-1522 Cynnull uwchgynhadledd i gyflymu buddsoddi cynaliadwy a moesegol gan bensiynau'r sector cyhoeddus.
(Tudalennau 81 – 91)
- 3.3 P-06-1543 Cadwch uned mân anafiadau Aberteifi ar agor ar benwythnosau
(Tudalennau 92 – 94)
- 3.4 P-06-1544 Dylid cymryd camau brys i wella'r GIG yng Ngorllewin Cymru, a mynd i'r afael â'r argyfwng yn Ysbyty Glangwili.
(Tudalennau 95 – 100)
- 3.5 P-06-1545 Rhoi'r gorau i orfodi plant ysgol i ddadwisgo o flaen staff/cyfoedion mewn ystafelloedd newid 'agored'.
(Tudalennau 101 – 106)
- 3.6 P-06-1561 Cau'r bwlch rhwng y rhywiau ym mhêl-droed menywod Cymru: ariannu cynllun cydraddoldeb cenedlaethol
(Tudalennau 107 – 114)

4 Papurau i'w nodi

- 4.1 P-06-1541 Cynhyrchu Bil Dŵr Glân i Gymru ac Afonydd Cymru.
(Tudalennau 115 – 116)

5 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42(ix) i benderfynu gwahardd y cyhoedd o weddill y cyfarfod

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Ysgol Gymraeg Llundain

Y Pwyllgor Deisebau | 26 Ionawr 2026
Petitions Committee | 26 January 2026

Cyfeirnod: SR25/12887-6

Rhif y ddeiseb: P-06-1542

Teitl y ddeiseb:: Ymrwymo i gefnogi dyfodol Ysgol Gymraeg Llundain

Geiriad y ddeiseb: Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi ei bod am dynnu ei grant blynyddol o £90,000 yn ôl o fis Mawrth 2026. Heb y grant hwn, bydd yr ysgol yn cau gan chwalu'r modd mwyaf effeithiol o hyrwyddo'r iaith Gymraeg yn Llundain.

Rhagor o wybodaeth Daw'r grant hwn o strategaeth 'Cymraeg 2050', sy'n anelu at gyrraedd miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Mae Llywodraeth Cymru wedi dweud y bydd y £90,000 hwn yn dal i gael ei ddefnyddio i hyrwyddo'r iaith yn Llundain, ond nid yw wedi rhoi manylion ynghylch sut yn union y bydd yn gwneud hynny. Mae'n amlwg mai'r ffordd orau o hyrwyddo unrhyw iaith yw addysgu'r genhedlaeth nesaf o siaradwyr rhugl. Mae'r ysgol yn dod dros effeithiau COVID ac yn tyfu mewn nifer. Nawr yw'r amser i fuddsoddi yn nyfodol yr ysgol, nid i dorri'r cyllid yn ôl.

1. Cefndir

Mae Ysgol Gymraeg Llundain yn **ysgol annibynnol i blant meithrin a phlant oed ysgol gynradd**, wedi'i lleoli yn Hanwell ym mwrdeistref Ealing, **Gorllewin Llundain**. Mae'r ysgol yn addysgu drwy **gyfrwng y Gymraeg a'r Saesneg**, gyda'r nod bod disgyblion yn gwbl ddwyieithog erbyn blwyddyn 6.

Er ei bod yn ysgol annibynnol ac felly nid oes rhaid iddi wneud hynny, mae Ysgol Gymraeg Llundain **yn cynnig y Cwricwlwm i Gymru**, gan gynnwys y pedwar diben a'r chwe maes dysgu a phrofiad, fel y'u dogfennwyd ar ei **gwefan**.

Ar wefan Ysgol Gymraeg Llundain mae cyfres o **gwestiynau cyffredin**, sy'n cynnwys gofyn i ba ysgol y bydd disgyblion yn mynd ar ôl Blwyddyn 6. Yr ateb a roddir yw: "Mae rhai o'n disgyblion yn symud ymlaen i ysgolion uwchradd lleol yn Llundain; mae teuluoedd eraill yn symud yn ôl i Gymru lle gall y disgyblion barhau gydag addysg Gymraeg."

Mae'r ddeiseb hon wedi'i chyflwyno gan gadeirydd corff llywodraethu'r ysgol.

1.1. Model ariannol Ysgol Gymraeg Llundain

Mae Ysgol Gymraeg Llundain yn ysgol sy'n codi ffioedd. Y gost yw £4,374 y flwyddyn neu £364.50 y mis (o 2024/25) ar gyfer plant 5 oed a hŷn.¹

Mae'r **ysgol yn dweud** ei bod yn derbyn pob plentyn waeth beth fo gallu'r teulu i dalu'r ffioedd llawn a bod ganddi "gronfa fechan i helpu gyda hyn".

Mae'r ddeiseb yn nodi bod Llywodraeth Cymru yn darparu £90,000 y flwyddyn i Ysgol Gymraeg Llundain o gyllideb Cymraeg 2050. Mewn ateb i gwestiwn ysgrifenedig (**WSQ96921**) ym mis Gorffennaf 2025 dywedodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a'r Gymraeg fod Ysgol Gymraeg Llundain wedi cael grant blynyddol o £90,000 y flwyddyn gan Lywodraeth Cymru er 2015. Yn 2022-23, cafodd daliad untro ychwanegol oedd yn gyfystyr â 4% o'i grant blynyddol, sef cyfanswm o £3,600.

Dywedodd y Prif Weinidog wrth y Senedd **ym mis Gorffennaf 2025 (paragraff 2)** fod Llywodraeth Cymru wedi darparu mwy nag £1.2 miliwn o gyllid grant i Ysgol Gymraeg Llundain dros y degawd diwethaf.

2. Safbwynt Llywodraeth Cymru

Mae llythyr yr Ysgrifennydd Cabinet (dyddiedig 18 Rhagfyr 2025) yn dweud bod Llywodraeth Cymru wedi bod **yn ystyried "y ffaith bod niferoedd y disgyblion wedi gostwng" a'i bod yn edrych ar y "dulliau mwyaf effeithlon o gefnogi'r Gymraeg yn Llundain"**. Mae'n dweud bod hyn yn "rhan o'n prosesau gwerthuso a monitro

¹ I blant dan 5 oed, gall grant addysg feithrin yn Lloegr dalu am 15 awr o ddarpariaeth yr wythnos o'r tymor ar ôl trydydd pen-blwydd y plentyn. Gall teuluoedd yn Lloegr fod â hawl i gael hyd at 30 awr o ofal plant / addysg feithrin am ddim yn yr ysgol o oedran cynharach o dan y **cynllun gofal plant am ddim i rieni sy'n gweithio**.

grantiau". Dywedodd yr Ysgrifennydd Cabinet (25 Mehefin – paragraff 34) a'r Prif Weinidog (1 Gorffennaf – paragraff 5) wrth y Senedd yn haf 2025 mai **dim ond tua 10 o ddisgyblion oedd ar gofrestr Ysgol Gymraeg Llundain**.

Cytunodd Llywodraeth Cymru ym mis Mehefin 2025 i ddarparu **cyllid tan ddiwedd blwyddyn academiaidd 2025/26** ac ers hynny, **gwahoddwyd yr ysgol i wneud cais am gyllid am dair blynedd arall**. Mae llythyr yr Ysgrifennydd Cabinet yn dweud bod hyn i'w ystyried "yn y flwyddyn newydd".

2.1. Polisiâu ynghylch addysg Gymraeg

Mae Deddf y Gymraeg ac Addysg (Cymru) 2025 yn ei gwneud yn ofynnol bod Strategaeth y Gymraeg Llywodraeth Cymru yn cynnwys targed o gyrraedd o leiaf miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Rhaid i'r strategaeth hefyd osod targedau ar gyfer cynyddu nifer y disgyblion sy'n mynychu ysgolion categori 'Prif Iaith - Cymraeg', ac ar gyfer cynyddu'r addysg Gymraeg a ddarperir mewn ysgolion categori "Dwy iaith" a chategori "Prif iaith – Saesneg, rhannol Gymraeg".

Gosodwyd Cymraeg 2050, sef y targed statudol presennol sydd gan Lywodraeth Cymru (a osodwyd yn 2017) gan Ddeddf 2025. Mae'r darpariaethau yn Neddf 2025 sy'n ymwneud ag ysgolion yn gymwys i ysgolion a gynhelir yng Nghymru yn unig. Mae'r briff hwn yn crybwyll y dylid rhoi awgrym o bolisiâu Llywodraeth Cymru ynghylch y Gymraeg, yn hytrach na'u bod yn uniongyrchol berthnasol i'r ddeiseb hon.

3. Camau gweithredu Senedd Cymru

Fel y trafodwyd uchod, bu cwestiynau llafar yn y Senedd ar y pwnc hwn:

- i Ysgrifennydd y Cabinet dros Cyllid a'r Gymraeg ar 25 Mehefin 2025 (paragraffau 29-37); ac
- i'r Prif Weinidog ar 1 Gorffennaf 2025 (paragraffau 1-9).

4. Sylw yn y cyfryngau

Bu rhywfaint o sylw yn y cyfryngau ar y pwnc hwn, gan gynnwys erthyglau gan y BBC ar 19 Mehefin, 1 Gorffennaf a 13 Tachwedd 2025.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio

hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref: P-06-1542
Ein cyf/Our ref: MDFWL/00513/25

Carolyn Thomas MS
Cadeirydd, Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN
Deisebau@senedd.cymru

18 Rhagfyr 2025

Annwyl Carolyn,

Diolch yn fawr am eich llythyr dyddiedig 2 Rhagfyr ar ran y Pwyllgor Deisebau yn trafod 'Deiseb P-06-1542 - Ymrwymo i gefnogi dyfodol Ysgol Gymraeg Llundain'.

Dros y misoedd diwethaf, fel rhan o'n prosesau gwerthuso a monitro grantiau, mae fy swyddogion wedi cynnal cyfres o gyfarfodydd gyda chynrychiolwyr Ysgol Gymraeg Llundain. Yn y cyfarfodydd hyn, trafodwyd sefyllfa'r ysgol, y ffaith bod niferoedd y disgyblion wedi gostwng ynghyd â'r dulliau mwyaf effeithlon o gefnogi'r Gymraeg yn Llundain.

Cefais gyfarfod gyda chynrychiolwyr yr ysgol ar ddechrau'r haf ac o ganlyniad fe wnaethom gadarnhau ar 20 Mehefin y byddwn yn dyrannu cyllid hyd at ddiwedd y flwyddyn academaidd 2025-26. Ers hynny, ac fel sy'n wir gyda holl dderbynwyr grant Cymraeg 2050, rydym wedi gwahodd yr ysgol i ymgeisio am grant hyd at dair blynedd o hyd. Bydd y broses gwerthuso yn cymryd lle yn y flwyddyn newydd.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Correspondence.Mark.Drakeford@gov.wales
Gohebiaeth.Mark.Drakeford@llyw.cymru

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 32
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Deallaf fod y sefyllfa dros y misoedd diwethaf wedi bod yn anodd, ond hyderaf fod y trafodaethau sydd wedi cymryd lle wedi bod yn rai adeiladol ac o ganlyniad parhawn i gydweithio'n agos gyda'r ysgol i gynllunio'n strategol er mwyn sicrhau dyfodol cynaliadwy i Ysgol Gymraeg Llundain.

Yn gywir,

A handwritten signature in dark ink, reading "Mark Drakeford". The signature is written in a cursive, slightly slanted style. The first name "Mark" is written in a larger, more prominent script than the surname "Drakeford". The signature is contained within a light grey rectangular border.

Mark Drakeford AS/MS

Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a'r Gymraeg
Cabinet Secretary for Finance and Welsh Language

P-06-1542 Ymrwymo i gefnogi dyfodol Ysgol Gymraeg Llundain

Ymateb i'r Pwyllgor Deisebau yng ngoleuni llythyr Ysgrifennydd y Cabinet ynghylch Deiseb P-06-1542:

"Ymrwymo i gefnogi dyfodol Ysgol Gymraeg Llundain"

Rydym yn croesawu ymateb Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyllid a'r Gymraeg ac yn ddiolchgar am yr ymgysylltiad sydd wedi digwydd rhwng swyddogion Llywodraeth Cymru, Gweinidogion a chynrychiolwyr Ysgol Gymraeg Llundain dros y misoedd diwethaf.

Rydym yn cydnabod ac yn gwerthfawrogi'r dyraniad cyllid a gytunwyd ym mis Mehefin i gefnogi'r ysgol hyd at ddiwedd blwyddyn academiaidd 2025–26, ac rydym yn croesawu'r ffaith bod yr ysgol bellach wedi cael gwahoddiad i wneud cais am grant o hyd at dair blynedd, yn unol â phrosesau safonol Llywodraeth Cymru, a gyflwynwyd yn Rhagfyr. Mae hyn yn gam pwysig ymlaen ac yn mynd yn bell tuag at fynd i'r afael â'r pryderon uniongyrchol a godwyd yn y ddeiseb.

Rydym yn croesawu'r gydnabyddiaeth yn y llythyr o'r rôl ehangach y mae Ysgol Gymraeg Llundain yn ei chwarae wrth hyrwyddo'r Gymraeg yn Llundain. Er bod nifer y disgyblion wedi gostwng i lefelau anarferol o isel yn y cyfnod yn dilyn pandemig COVID-19, rydym yn cael ein calonogi gan y ffaith bod y niferoedd bellach yn cynyddu ac fod momentwm clir tuag at adferiad. Rydym yn rhannu hyder Ysgrifennydd y Cabinet y gall yr ysgol, gyda pharhad mewn ymgysylltiad strategol a chefnogaeth, ailsefydlu ei hun fel canolfan ffyniannus ar gyfer addysg cyfrwng Cymraeg ac fel fflag i'r diaspora Gymreig yn Llundain.

Fel y nodir yn ymateb Llywodraeth Cymru, bydd sefydlogrwydd tymor hwy yn hollbwysig er mwyn galluogi'r ysgol i ailadeiladu hyder rhieni, cefnogi recriwtio disgyblion, cadw staff a chynnal cynllunio tymor hir effeithiol. Yn y cyd-destun hwn, bydd canlyniad y broses werthuso grant tair blynedd sydd ar y gorwel yn allweddol wrth benderfynu a ellir gwireddu'r amcanion a ddisgrifir yn llawn.

Wrth i'r trafodaethau barhau, byddem hefyd yn croesawu ystyriaeth yn y dyfodol ynghylch a oes cyfle i ddatblygu fframwaith strategol cliriach sy'n cydnabod rôl darpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg y tu allan i Gymru. Yn benodol, gallai hyn gynnwys myfyrio ar sut mae darpariaeth o'r fath yn cyd-fynd ag amcanion ehangach Llywodraeth Cymru sy'n ymwneud â throsglwyddo iaith, addysg a'r diaspora Gymreig, gan gynnwys - ond heb ei gyfyngu i - uchelgeisiau Cymraeg 2050. Credwn fod hwn yn faes a allai haeddu archwiliad pellach dros amser, yn hytrach na bod yn fater sy'n gofyn am benderfyniad ar unwaith.

Pe bai'n llwyddiannus, byddai'r grant aml-flwyddyn arfaethedig yn darparu sefydlogrwydd tymor canolig pwysig ac yn cryfhau'n sylweddol allu'r ysgol i gyflawni yn erbyn y nodau a amlinellir yn ymateb Llywodraeth Cymru. Fodd bynnag, hyd nes y caiff canlyniad y broses honno ei gadarnhau, credwn y byddai'n briodol i'r Pwyllgor nodi bod y materion tymor hwy

a godwyd yn y ddeiseb yn parhau i fod yn ddibynnol ar y penderfyniad hwnnw, ac felly rydym yn croesawu diddordeb parhaus y Pwyllgor ar hyn o bryd.

Hoffem ddiolch i'r Pwyllgor am ystyried y ddeiseb ac am y cyfle i gyflwyno'r sylwadau hyn.

Yn gywir,

Glenys Roberts

Cadeirydd Llywodraethwyr

Ysgol Gymraeg Llundain

[Er gwybodaeth, rydym wedi atodi dau ddogfen gefndir fer - crynodeb ymchwil sy'n amlinellu rôl Ysgol Gymraeg Llundain yn y gymuned Gymraeg yn Llundain, a diagram sy'n dangos safle yr ysgol o fewn ecosystem Gymraeg Llundain - pe bai hynny'n ddefnyddiol i'r pwyllgor]

Ysgol Gymraeg Llundain

Parents and Alumni 2025 Survey

During the summer of 2025, we ran a survey amongst our community – current parents, past parents, and alumni. In under a week, we had 112 responses, around a 90% completion rate - which is extraordinary. The strength of feeling was overwhelming.

What was clear is that this school is not just working, it's transforming lives, returning investment back to Wales, and growing the Welsh language exactly as Cymraeg 2050 intends.

Here are some of the highlights from the research...

This investment returns to Wales

- **90%** of families have *already moved back, plan to, or say the school has kept that option open.*
- **40%** have *already* returned and transitioned their children into Welsh-medium schools or universities.
- **A quarter like that it has kept that option open for them**
- Alumni are now:
 - Studying at **Cambridge, Aberystwyth, and the University of Pennsylvania (Ivy League).**
 - Working in Welsh-speaking sectors.
- Raising their own children in Welsh. - **80% of past pupils have already or intend to raise their families in Welsh**

“Due to going to The London Welsh School, our boys were fluent in Welsh and were able to transition very easily to their new school after moving back to Wales.”

Welsh language going beyond the classroom

- 100% of past pupils have continued with their Welsh
- 84% of past pupils have or intend to raise their families in Welsh
- Many parents (native speakers) described themselves as *“lapsed” or “disconnected”* before their children joined the school. The school reawakened their Welsh identity, and in many cases **completely transformed their day-to-day use of the language.**
- **There is a massive uplift in connection to Welsh:** Before joining the school, fewer than 4 in 10 parents (39%) felt ‘very connected’ to the Welsh language or culture, but after involvement with the school, this jumped to an overwhelming **96% feeling ‘very connected’.** The school is clearly not just educating children - it's **reconnecting entire families to Welsh identity, culture, and community.**

“I hadn’t spoken Welsh for almost 25 years, and now I speak, message and write in Welsh EVERY day - it’s amazing how the language just came back to me.”

“Before my children attended the school I was a lapsed Welsh speaker... it reignited my love of the language.”

“The London Welsh School helped me to reconnect with my Welsh identity... I became more familiar with the richness of the Welsh culture and language.”

When asked “ultimately, would you have been able to bring up your children as fluent Welsh speakers without the school”, 65% said “no”, 35% said “Possibly, but it would have been difficult”, NOBODY responded “Yes, easily”

Some parents had trialled other options, and dropped them. What we heard:

- Online tools, Saturday schools, Duolingo - none delivered fluency.
- Children resisted extra lessons or lost interest – it felt like a chore
- Parents couldn’t do it alone - especially in mixed-language homes.

But the most important difference? **Peers.**

- Children need to hear and use Welsh with other children, not just in lessons, but in the playground, at lunch, on trips, in jokes and games.
- That’s what **normalises the language** and makes it feel alive, not just academic.
- The school provides full **daily immersion**, which other options simply can’t.

“Only in a school environment with children of the same age would she appreciate Welsh as a living language.”

“Children need to be with other children and the Welsh language needs to be a daily part of life.”

“It is important that children speak naturally to other children - otherwise they just think it’s something academic or that adults speak.”

“The immersion in the language for almost all the time is what made them long-term fluent Welsh speakers.”

“We tried everything... but our child was losing the language. Moving them to YGLI changed everything.”

“Saturday school or online lessons don’t come close. You can’t learn a language fluently for one hour a week.”

These families are living adverts and ambassadors for Welsh language and culture

- We asked respondents “Have you ever told friends, colleagues, neighbours that your child(ren) speaks Welsh and attend/ed a Welsh-language school”, and **99%** say they’d told a lot of people. 87% say “I tell almost everyone / it comes up all the time” 12% “almost everyone/lots” of people.
- Between them, **just these 100 respondents have spread awareness to 30,000+ people.**
- The school sparks admiration and interest across London, from English families, other ethnic communities, and curious passers-by.

“People are always curious... many didn’t realise Welsh was even a living language.”

“Travelling on the tube on St David’s Day... we had many, many conversations over the years.”

It creates community - and community creates Welsh speakers

- **90%** of respondents say they’ve made lasting Welsh friendships through the school.
- It offers belonging, confidence, and identity - for children and parents alike.
- Without it, many say their children *wouldn’t be Welsh-speaking at all.*

“This is my Welsh family in London.”

“It’s the glue that holds us together - it changed our lives completely.”

“We’ve gone from a purely English-speaking home to a truly bilingual one.”

“Making friends with other Welsh families in London was crucial to motivating my children to speak Welsh naturally.”

“Being part of the YGLI community has flipped things - now I feel more involved with my Welshness than I did even when I was back in Wales.”

“It gave me a solid connection with the London Welsh community which has continued for years to the present day.”

We asked respondents to sum up what Ysgol Gymraeg Llundain meant to them in one sentence...

The responses paint a deeply emotional and consistent picture. Key themes include:

Language & Identity

- The school is seen as *essential* to preserving and passing on the Welsh language, culture, and identity - not just to children but across entire families and generations.
- Many say their children simply would not speak Welsh without it.

Family & Community

- Described repeatedly as "*a family*", "*lifeline*", "*extended family*", "*community*", and "*home from home*".
- The school offers a unique sense of belonging in a global city, helping Welsh families stay connected to their roots.

Education & Opportunity

- The education is consistently described as excellent - blending high academic standards with strong cultural values.
- It has given children confidence, bilingual fluency, and access to opportunities both in and beyond Wales.

A Cultural Beacon in London

- The school is widely viewed as the *beating heart* or *cultural hub* of the Welsh community in London - "a little piece of Wales in the capital."
- Its value reaches far beyond its small size - acting as a flag-bearer for Welsh language and identity in one of the most global cities in the world.

Diversity of Families

It's also important to say, these aren't all fluent Welsh-speaking families. Many don't speak Welsh at home. Some are mixed-language households, adoptive families, multicultural families. Parents from Cornwall, Spain, even Italy. And they all chose this school because they wanted to give their children the gift of Welsh - something they couldn't have done on their own.

This school proves that **Welsh isn't just for the Welsh** - it's for anyone who wants to be part of it.

In just a few days, over 100 individuals (past parent, current parent and past pupils) poured their hearts into telling us what this school means to them. The messages are consistent and clear:

- This school **creates new Welsh speakers**.
- It builds **fluency where nothing else works** - not even in homes that already speak Welsh.
- It gives families a reason to stay connected to Wales - and many return, ready to contribute.
- And it does all this while **normalising the Welsh language in London**, reaching tens of thousands of others as living ambassadors for Cymraeg.

Cyllid gofal plant dros 9 mis oed

Y Pwyllgor Deisebau | 26 Ionawr 2026
Petitions Committee | 26 January 2026

Cyfeirnod RS25/12887-5

Cyflwyniad

Rhif y ddeiseb: P-06-1556

Teitl y ddeiseb: Cyllid gofal plant ar gyfer rhieni sy'n gweithio pan fydd eu plant dros 9 mis oed

Geiriad y ddeiseb: Dylid galluogi rhieni i ddychwelyd i'r gwaith ar ôl i'w plant droi'n 9 mis oed. Ar hyn o bryd, nid oes cyllid ar gael nes eu bod yn 3 blwydd oed.

Yn dibynnu ar gymhwysedd, gan gynnwys oedran, mae amrywiaeth o gymorth gofal plant ar gael yng Nghymru, ac a gaiff ei ariannu gan Lywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol. Mae'n cynnwys Cynnig Gofal Plant Cymru, Dechrau'n Deg a'r ddarpariaeth 'addysg y blynyddoedd cynnar'.

Gofal Plant Dechrau'n Deg yw'r unig un o'r rhain sydd ar gael i blant 2 flwydd oed. Caiff y gofal hwn ei ddarparu gan awdurdodau lleol unigol ac nid yw wedi'i gyflwyno'n llawn eto i roi cynnig i bob plentyn 2 flwydd oed ledled Cymru.

Mae papur y Gweinidog mewn ymateb i'r ddeiseb hon yn dweud:

Mae ein hymrwymiad yn y Rhaglen Lywodraethu yn dilyn etholiadau diwethaf y Senedd yn 2021 - i "fynd ati'n raddol i

*ehangu'r ddarpariaeth ar gyfer y blynyddoedd cynnar i gynnwys pob plentyn dwy oed. Fodd bynnag, fel y gwyddoch, yn ystod cyfnod y Cytundeb Cydweithio â Phlaid Cymru **derbyniwyd na fyddai hyn yn cael ei gwblhau yn nhymor hwn y Senedd.** [ein pwyslais ni yw y print trwm]*

Mae gan Lywodraeth Cymru dudalen we am gymorth gyda thalu am ofal plant. Rhaid i bob awdurdod lleol gael Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd Lleol am ddim i helpu a chynghori rhieni ar opsiynau gofal plant yn ei ardal.

1. Camau gweithredu Llywodraeth Cymru

1.1. Gofal plant Dechrau'n Deg ar gyfer plant dwy flwydd oed

Yn ei Chytundeb Cydweithio gyda Phlaid Cymru, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei bwriad i ymestyn gofal plant Dechrau'n Deg er mwyn ehangu'n raddol y ddarpariaeth ar gyfer y blynyddoedd cynnar i **gynnwys pob plentyn 2 flwydd oed**. Mae y modd y mae hyn wedi'i gyflwyno hyd yma yn amrywio yn ôl awdurdod lleol.

Yn ei ymateb i'r ddeiseb hon, dywedodd y Gweinidog:

Mae ein rhaglen Dechrau'n Deg yn darparu gofal plant o safon wedi'i ariannu'n llawn i rieni pob plentyn dwy oed cymwys am ddwy awr a hanner y dydd, pum niwrnod yr wythnos am 39 wythnos y flwyddyn. Mae Dechrau'n Deg yn defnyddio sesiynau gofal plant amlach a byrrach ar gyfer plant iau, gan fod y dystiolaeth yn dangos mai dyma'r ffordd fwyaf effeithiol, yn enwedig ar gyfer plant difreintiedig. [...] Mae'r ddau awdurdod lleol cyntaf – sef Merthyr ac Abertawe – bellach wedi cyhoeddi eu bod wedi gallu cynnig gofal plant Dechrau'n Deg i bob plentyn dwy flwydd oed.

Mae Gofal Plant Dechrau'n Deg yn wahanol i'r Rhaglen Dechrau'n Deg lawn, gan fod tair elfen arall i'r Rhaglen lawn ac mae ar gael o fewn ardaloedd daearyddol diffiniedig.

1.2. Cynnig Gofal Plant Cymru

Mae Cynnig Gofal Plant Cymru y Llywodraeth yn darparu hawl i 30 awr yr wythnos am 48 wythnos y flwyddyn i **blant 3 a 4 blwydd oed** rhieni sy'n gweithio

cymwys a rhai rhieni sydd mewn addysg neu hyfforddiant. Mae'r ddarpariaeth 30 awr yr wythnos yn cynnwys:

- o leiaf 10 awr o addysg y blynyddoedd cynnar (gweler isod); a
- hyd at 20 awr o ofal plant.

Gan ddibynnu ar y darparwyr, gall rhieni ddefnyddio oriau gofal plant a ariennir ar unrhyw adeg yn ystod wythnosau gwyliau, ddydd neu nos, gan gynnwys ar benwythnosau.

1.3. Deg awr o addysg y blynyddoedd cynnar

Mae gan bob awdurdod lleol ddyletswydd gyfreithiol i gynnig a darparu addysg feithrin ddigonol yn ddi-dâl ar gyfer pob plentyn yn ei ardal gan ddechrau **yn y tymor cyntaf ar ôl pen-blwydd y plentyn yn 3 oed** hyd at fis Medi ar ôl i'r plentyn droi'n bedair oed. Er mwyn cyflawni'r ddyletswydd hon, rhaid i awdurdodau lleol gynnig o leiaf 10 awr am 39 wythnos ar gyfer pob plentyn, waeth beth fo statws cyflogaeth ei rieni. Os oes gan blant hawl i'r Cynnig Gofal Plant (gweler uchod) ychwanegir at yr hawl y blynyddoedd cynnar hon i ddarparu 30 awr.

1.4. Y sefyllfa yn Lloegr o ran cymorth gofal plant ledled y DU.

Mae Llywodraeth y DU hefyd yn darparu rhywfaint o gymorth ariannol sydd ar gael i rieni yng Nghymru, sy'n ddibynnol ar gymhwysedd. I rieni sy'n gweithio, y Cynllun gofal plant di-dreth yw hwn fel arfer. Mae cyfrifiannell gofal plant Llywodraeth y DU yn adnodd sy'n helpu rhieni i wirio pa gymorth posibl sydd ar gael tuag at dalu costau gofal plant.

Yn aml, mae cymariaethau yn cael eu gwneud rhwng y cynigion gofal plant di-dâl yng Nghymru ac yn Lloegr. Mae hyn yn wedi cynyddu yn dilyn ymrwymiad gan Lywodraeth flaenorol y DU yn 2023 i ddarparu gofal plant am ddim i blant rhieni sy'n gweithio cymwys o naw mis oed ymlaen erbyn 2025. Mae papur briffio Llyfrgell Tŷ'r Cyffredin yn darparu rhagor o wybodaeth. Ehangu gofal plant a ariennir gan y llywodraeth yn Lloegr.

Mae papur y Gweinidog, mewn ymateb i'r ddeiseb hon, yn dweud:

O ran ehangu gofal plant yn Lloegr, mae adroddiadau y gall ehangu cyflym heb ddigon o weithlu a seilwaith arwain at brinder lleoedd mewn rhai ardaloedd, a phryderon ynghylch ansawdd, – rydym yn benderfynol o osgoi hynny. Mae ein dull graddol yn adlewyrchu'r hyn rydym wedi'i ddysgu am

bwysigrwydd cynaliadwyedd ac ansawdd fel rhan o unrhyw ehangu arfaethedig.

2. Camau gweithredu Senedd Cymru

Mae'r Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol wedi cynnal gwaith craffu ar y ddarpariaeth gofal plant yn ystod y Chweched Senedd hon gan gyhoeddi dau adroddiad.

- Gwarchod y Dyfodol: Y rhwystr gofal plant sy'n wynebu rhieni sy'n gweithio 2022
- Eu Dyfodol: Ein blaenoriaeth? 2024

Yn ystod y Chweched Senedd, mae'r Pwyllgor Deisebau wedi ystyried nifer o ddeisebau ynghylch gofal plant gan gynnwys:

- Dylid darparu cynnig cyfatebol yng Nghymru i'r cynnig gofal plant newydd yn Lloegr, sef 15 awr, ar gyfer plant 2 flwydd oed o fis Ebrill 2024
- Dylid cynnig yr un cymorth ariannol ar gyfer gofal plant i rieni sy'n gweithio yng Nghymru â'r hyn sydd ar gael yn Lloegr
- Creu ariannu a chynnal digon o leoedd meithrin a gofal plant fforddiadwy i bob rhiant sy'n gweithio

Gwrthododd hefyd y deisebau a ganlyn, gan fod deiseb am y mater hwn eisoes ar waith pan gyflwynwyd y deisebau hyn:

- Dylid darparu cynnig cyfatebol yng Nghymru i'r cynnig gofal plant newydd yn Lloegr, sef 15 awr, ar gyfer plant 2 flwydd oed
- Rhoi Gofal Plant Teg i Rieni Cymru: Ymestyn oriau am ddim o 9 mis, nid dim ond 3 oed
- Gofal plant am ddim am 30 awr yr wythnos i blentyn 9 mis oed hefyd i rieni sy'n gweithio yng Nghymru

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllennwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-06-1556
Ein cyf/Our ref DB/00681/25

Carolyn Thomas AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

09 Rhagfyr 2025

Annwyl Carolyn,

Diolch am eich llythyr yn gofyn fy marn am ddeiseb P-06-1556 ynghylch cyllid gofal plant i rieni sy'n gweithio pan fydd eu plant yn +9 mis gan Kathryn Parry.

Rydym yn cydnabod y gall costau gofal plant fod yn gost sylweddol, yn enwedig ochr yn ochr â'r costau byw cynyddol. Mae ein dull Chwarae, Dysgu a Gofal Plentynod Cynnar (ECPLC) yng Nghymru yn rhoi'r plentyn a datblygiad y plentyn wrth wraidd popeth a wnawn. Rydym yn gwybod y gall buddsoddi yn ECPLC gael effaith gadarnhaol ar iechyd a lles corfforol a meddyliol plant. Gall hefyd wella eu cyrhaeddiad addysgol a chyfraniad y plentyn at gymdeithas yn y tymor hwy.

Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i fuddsoddi'n helaeth mewn gofal plant a darpariaeth y blynyddoedd cynnar. Rydym yn sicrhau bod £50m ychwanegol ar gael yn 2025-26, gan fynd â chyfanswm y gyllideb i fwy na £150m i gynnal a chynyddu gofal plant o ansawdd uchel yng Nghymru. Rydym wedi canolbwyntio ein hadnoddau yn fwriadol ar ein cymunedau mwyaf difreintiedig yn y lle cyntaf, gan weithio yn ôl trefn yr anfantais.

Mae ein rhaglen Dechrau'n Deg yn cynnig gofal plant o ansawdd, wedi'i ariannu'n llawn, i rieni pob plentyn dwy oed cymwys am ddwy awr a hanner y diwrnod, pum diwrnod yr wythnos, am 39 wythnos y flwyddyn. Mae Dechrau'n Deg yn defnyddio sesiynau byrrach ac amlach o ofal plant i blant iau gan fod y dystiolaeth yn dangos mai dyna beth sydd fwyaf effeithiol, yn enwedig i blant difreintiedig. Gall rhieni ychwanegu at yr oriau hyn os oes angen gofal plant ychwanegol arnynt. Mae'r ddau awdurdod lleol cyntaf – Merthyr ac Abertawe – bellach wedi cyhoeddi eu bod wedi gallu gwneud cynnig gofal plant Dechrau'n Deg i bob plentyn dwy oed.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Dawn.Bowden@llyw.cymru
Correspondence.Dawn.Bowden@gov.wales

Rydym yn croesawu gohebiaeth yn y Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn yr un iaith ac ni fydd gohebu yn y Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 43
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae ein hymrwymiad yn y Rhaglen Lywodraethu yn dilyn etholiadau diwethaf y Senedd yn 2021 – 'i fynd ati'n raddol i ehangu'r ddarpariaeth ar gyfer y blynyddoedd cynnar i gynnwys pob plentyn dwy oed' – yn parhau. Fodd bynnag, fel y gwyddoch, yn ystod cyfnod y Cytundeb Cydweithio â Phlaid Cymru derbyniwyd na fyddai hyn yn cael ei gwblhau yn nhymor hwn y Senedd. Rydym yn awyddus i ddysgu gwersi, gan gynnwys o brofiadau gwledydd eraill, wrth lunio ein polisiau ein hunain. O ran cynllun ehangu gofal plant Lloegr, yr hyn a adroddir yw y gall ehangu'n gyflym heb ddigon o weithlu a seilwaith arwain at brinder lleoedd mewn rhai ardaloedd a phryderon o ran ansawdd – rydym yn benderfynol o osgoi hynny. Mae ein dull o weithredu'n raddol yn adlewyrchu'r hyn rydyn ni wedi'i ddysgu am bwysigrwydd cynaliadwyedd ac ansawdd fel rhan o unrhyw gynllun arfaethedig i ehangu darpariaeth.

Yn ystod 2023–24 a 2024–25, gwnaethom fuddsoddi £46m i ehangu Dechrau'n Deg, a chefnogi dros 13,400 o blant a theuluoedd ledled Cymru, gan ragori ar ein targedau. Mae dros 10,000 o blant wedi manteisio ar leoedd gofal plant Dechrau'n Deg, ac roedd y ganran ar gyfer y nifer sy'n manteisio ar gael lle yn uwch na 80% yn 2024-25.

Dechreuodd Cam 3 o'r cynllun ehangu ym mis Ebrill 2025. Cafodd y cam hwn gymorth ariannol ychwanegol o £25m fel rhan o fuddsoddiad ehangach o £50m mewn gofal plant ar gyfer 2025–26. Mae hyn yn dod â chyfanswm y gyllideb gofal plant i dros £150m. A bydd y cyfanswm hwnnw'n galluogi miloedd yn fwy o blant i elwa ar y gofal, yn ogystal â sicrhau bod gan y sector y gweithlu a'r gallu i gynnal y ddarpariaeth. Bydd nifer y plant y bydd y rhaglen wedi'u cyrraedd erbyn Cam 3 Dechrau'n Deg yn dibynnu ar gyfraddau'r rhai a fydd yn manteisio ar y ddarpariaeth. Fodd bynnag, byddem yn disgwyl i Gam 3 gyrraedd mwy na 4,000 o blant ychwanegol yn 2025-26.

Fel y byddwch yn ymwybodol rydym hefyd yn darparu'r Cynnig Gofal Plant i blant tair a phedair oed. Mae hyn yn fwy hael na'r cynnig cyfatebol yn Lloegr, ar gyfer 48 wythnos o'r flwyddyn yn hytrach na 38 wythnos, sy'n berthnasol i rieni mewn addysg a hyfforddiant yn ogystal â'r rhai mewn gwaith. Byddwch hefyd yn ymwybodol ein bod yn cadw golwg ar holl bolisiau'r llywodraeth i'w hystyried yn y cylch etholiadol nesaf, ac mae pob plaid ar hyn o bryd yn datblygu cynigion ar gyfer tymor nesaf y Senedd.

Rwy'n gobeithio bod yr wybodaeth hon o ddefnydd i'r Pwyllgor Deisebau.

Yn gywir,

Dawn Bowden AS/MS

Y Gweinidog Plant a Gofal Cymdeithasol
Minister for Children and Social Care

P-06-1566: Rhaid i Lywodraeth Cymru ddeddfu i sicrhau bod Gwarchodfeydd Natur Lleol, gan gynnwys Gwarchodfa Natur Leol Cosmeston, yn cael ystyriaeth lawn

Y Pwyllgor Deisebau | 26 Ionawr 2026
Petitions Committee | 26 January 2026

Cyfeirnod: SR25/12887-3

Cyflwyniad

Rhif y Ddeiseb: P-06-1566

Teitl y ddeiseb: Rhaid i Lywodraeth Cymru ddeddfu i sicrhau bod Gwarchodfeydd Natur Lleol, gan gynnwys Gwarchodfa Natur Leol Cosmeston, yn cael ystyriaeth lawn

Geiriad y ddeiseb: Er gwaethaf eu dynodiad statudol, prin iawn yw'r gydnabyddiaeth y mae Gwarchodfeydd Natur Lleol yn ei chael yng nghynlluniau adfer natur a fframwaith bioamrywiaeth Cymru. Rhaid i Lywodraeth Cymru rymuso gyfeillion Gwarchodfeydd Natur Lleol a grwpiau bywyd gwyllt drwy atgyfnerthu dyletswyddau ar awdurdodau cyhoeddus i'w hystyried yn narpariaethau Bil yr Amgylchedd (Egwyddorion, Llywodraethiant a Thargedau Bioamrywiaeth) (Cymru). Mae rhannau o Warchodfa Natur Leol Cosmeston yn

Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA), ond nid oes rhaid i Cyfoeth Naturiol Cymru na'r Cyngor adolygu nodweddion dynodedig, diweddarau dynodiadau, na chynhyrchu cynllun rheoli.

Mae Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981 yn amddiffyn rhywogaethau, cynefinoedd a safleoedd nythu mewn Gwarchodfeydd Natur Lleol. Nod Cyngor Bro Morgannwg yw gwneud elw o Warchodfa Natur Leol Cosmeston trwy weithgareddau parc dŵr masnachol sy'n gwrthdaro â dibenion gwarchod natur a mwynhad y cyhoedd. Drwy beidio ag asesu'r effeithiau posibl ar fywyd gwyllt a chynefinoedd wrth wahodd cynigion ar gyfer gweithgareddau hamdden ar y dŵr yn 2021 ac Aquapark eleni, ynddengys i'r cyngor dorri ei ddyletswydd mewn perthynas â Gwarchodfa Natur Leol. Mae dyletswyddau cyffredinol ar gyfer bioamrywiaeth a nodir yn Neddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 ac ar gyfer adfer natur (NRAP 2015) yn ddiddannedd. Mae Deddf 1981 yn cynnwys dyletswydd i atal gweithgareddau sy'n tarfu ar gynefinoedd dynodedig llygod y dŵr a thelorion Cetti. Pan ddechreuodd telorion Cetti nythu ger y parc dŵr, anwybyddodd y cyngor y 'llain glustogi' ofynnol. Dylai'r Bil newydd gynnwys proses wedi'i diffinio'n glir i'r cyhoedd gael herio cyrff swyddogol wrth i'r rheini lunio cynlluniau rheoli, cyflwyno cynigion am gyllid, ac asesu datblygiadau mewn Gwarchodfeydd Natur Lleol o dan gyfraith gynllunio.

Mae'r testun a ddarperir uchod yn cael ei gyflwyno gan y deisebydd. Mae'r tîm deisebau yn gwneud pob ymdrech i sicrhau ei fod yn cadw ei lais dilys. Nid yw'r testun hwn wedi'i wirio am gywirdeb, neu wallau, a gall gynnwys barn neu honiadau heb eu gwirio.

The text provided above is submitted by the petitioner. The petitions team make every effort to ensure it preserves their authentic voice. This text has not been verified for accuracy, or errors, and may contain unverified opinions or assertions.

1. Y cefndir

Mae Gwarchodfeydd Natur Lleol yn ddynodiadau a wneir gan awdurdodau lleol o dan *Ddeddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949*, ac awdurdodau lleol, yn bennaf, sy'n gyfrifol am eu rheoli a'u diogelu. Mae Gwarchodfeydd Natur Lleol yn cael eu dynodi yn sgil nodweddion naturiol sydd o ddiddordeb arbennig i'r ardal leol.

Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn amcangyfrif bod oddeutu 100 o Warchodfeydd Natur Lleol yng Nghymru. Gellir gweld eu dosbarthiad ar [MapDataCymru](#).

2. Camau gan Lywodraeth Cymru

2.1. Polisi cynllunio

O ran y system gynllunio, mae Llywodraeth Cymru yn categorïddio Gwarchodfeydd Natur Lleol fel dynodiadau natur "anstatudol". Mae hyn yn golygu eu bod yn destun dull gweithredu gwahanol o ran polisi cynllunio, o'i gymharu â dynodiadau "statudol" (gan gynnwys Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig), sy'n destun mwy o amddiffyniadau.

Designation	Statutorily and Non Statutorily Protected Sites	Interaction with Step-wise Approach
Special Area of Conservation	Statutory	Avoid
Special Protection Area	Statutory	
Ramsar sites	Statutory	
Site of Special Scientific Interest	Statutory	
National Nature Reserve	Statutory	
UNESCO Biosphere Reserve	Non-Statutory	Apply Step-wise Approach to determine
UNESCO Geoparks	Non-Statutory	
Sites of Importance for Nature Conservation	Non-Statutory	
Local Nature Reserve	Non-Statutory	
Local Wildlife Sites	Non-Statutory	
Regionally Important Geodiversity Sites (RIGS)	Non-Statutory	
Potential National Natural Resources Areas (Future Wales)	Development Plan	
Resilient Ecological Networks (RENS) / Nature Network Maps (NRW)	Area Statements/ Green Infrastructure Assessments	

Ffynhonnell: Polisi Cynllunio Cymru (Rhifyn 12, Ffigur 13, tudalen 154).

Mae Polisi Cynllunio Cymru (PPW) (adran 6.4) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau cynllunio ddilyn “dull fesul cam” o gynnal a gwella bioamrywiaeth, meithrin rhwydweithiau ecolegol cydnerth a darparu manteision net i fioamrywiaeth, drwy sicrhau bod unrhyw effeithiau andwyol ar yr amgylchedd yn cael eu hosgoi yn y lle cyntaf, yna eu lleihau a’u lliniaru, ac fel ateb olaf, eu digolledu. Gellir ystyried datblygiadau mewn dynodiadau anstatudol, er enghraifft Gwarchodfeydd Natur Lleol, yn amodol ar ddilyn y dull gweithredu hwn.

Mewn cyferbyniad, mae Polisi Cynllunio Cymru yn nodi bod rhaid osgoi cynigion datblygu o fewn safleoedd dynodedig statudol yn gyfan gwbl, yn unol â cham cyntaf y dull fesul cam.

Mae'n nodi:

Er nad oes proses statudol i warchod dynodiadau anstatudol ... dylai cynlluniau datblygu a'r broses rheoli datblygu eu hamddiffyn.

...

Cyn awdurdodi datblygiad sy'n debygol o ddifrodi dynodiad natur lleol, dylai awdurdodau cynllunio roi hysbysiad o'r bwriad i gynnal y gwaith i ecolegydd yr awdurdod lleol neu i fudiad amgylcheddol y trydydd sector. Ym mhob achos rhaid cael barn ysgrifenedig ecolegydd yr awdurdod lleol.

Bwriad Nodyn Cyngor Technegol 5 (TAN 5), sy'n ymwneud â chynllunio a chadwraeth natur, yw amddiffyn nodweddion Gwarchodfa Natur Leol drwy eu cynnwys fel ystyriaeth berthnasol mewn penderfyniadau cynllunio (adran 5.5.1). Mae'n ofynnol i ddatblygwyr osgoi niwed i nodweddion y safleoedd hyn lle bo modd.

2.2. Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig

Mae'r ddeiseb yn nodi bod Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig o fewn y Warchodfa Natur Leol. Mae Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig yn cael eu cydnabod am eu bywyd gwylt a'u nodweddion naturiol pwysig (sy'n cwmpasu'r tir, y môr a dŵr croyw), ac maent yn cael eu gwarchod o dan adran 28 o Ddeddf Bywyd Gwylt a Chefn Gwlad 1981.

Cyfoeth Naturiol Cymru sy'n gyfrifol am ddynodi safleoedd yn Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru hefyd yn rheoli

Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig yn uniongyrchol ar y tir y mae'n gyfrifol amdano, ac yn rhoi cyngor i dirfeddianwyr/meddianwyr eraill ar safleoedd nad yw'n eu rheoli'n uniongyrchol. Fel y nodir uchod, mae gan Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig rai amddiffyniadau yng nghyd-destun polisi cynllunio.

Yn ôl asesiad gwaelodlin a gynhaliwyd yn 2020 gan sefydliad Cyfoeth Naturiol Cymru, nid oedd cyflwr 52% o nodweddion ar y Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig yn hysbys. Roedd cyflwr 20% ohonynt yn ffafriol, ac roedd cyflwr 28% ohonynt yn anffafriol.

2.3. Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016

Mae Adran 6 o Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 yn cynnwys 'dyletswydd bioamrywiaeth' gyffredinol sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau cyhoeddus gynnal a gwella bioamrywiaeth a hyrwyddo gwydnwch ecosystemau. Y bwriad yw y dylai awdurdodau cyhoeddus ymgorffori'r broses o ystyried bioamrywiaeth ac ecosystemau yn eu gweithgareddau bob dydd. Er mwyn cydymffurfio â'r ddyletswydd, rhaid i awdurdodau cyhoeddus baratoi a chyhoeddi cynllun sy'n nodi'r hyn y maent yn bwriadu ei wneud i gynnal a gwella bioamrywiaeth a hyrwyddo gwydnwch ecosystemau, a rhaid iddynt adrodd ar eu gwaith bob tair blynedd.

2.4. Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981

Mae Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981 yn cynnwys cyfreithiau cyffredinol i amddiffyn bywyd gwyllt, gan gynnwys gwahardd person (heb drwydded) rhag lladd neu gymryd aderyn gwyllt, neu ddinistrio ei wyau neu ei nyth, tra bo'r nyth hwnnw'n cael ei ddefnyddio neu'n cael ei adeiladu.

2.5. Bil yr Amgylchedd (Egwyddorion, Llywodraethiant a Thargedau Bioamrywiaeth) (Cymru)

Mae Bil yr Amgylchedd (Egwyddorion, Llywodraethiant a Thargedau Bioamrywiaeth) (Cymru) ar ei daith drwy'r Senedd ar hyn o bryd. Os caiff ei basio, ei nod yw:

- gosod egwyddorion amgylcheddol ar y llyfr statud i fod yn sail i bob penderfyniad polisi yn y dyfodol;
- sefydlu corff llywodraethu amgylcheddol (Swyddfa Llywodraethiant Amgylcheddol Cymru – SLIAC), a fyddai'n dwyn awdurdodau cyhoeddus i gyfrif mewn perthynas â chyfraith amgylcheddol; a

- chyflwyno fframwaith statudol ar gyfer targedau bioamrywiaeth sy'n rhwymo mewn cyfraith.

Nid yw'r Bil yn creu dyletswyddau newydd penodol ar gyfer Gwarchodfeydd Natur Lleol. Nod ei ddarpariaethau yw atgyfnerthu'r gofyniad i gyrff cyhoeddus ystyried bioamrywiaeth wrth wneud penderfyniadau a gweithio tuag at dargedau bioamrywiaeth – er enghraifft, fel rhan o'u dyletswydd bioamrywiaeth o dan adran 6 (uchod).

Byddai SLIAC yn darparu llwybr ar gyfer gwneud cwynion a chymryd camau gorfodi mewn achosion lle nad yw awdurdodau cyhoeddus yn cydymffurfio â chyfraith amgylcheddol. O ran y ddeiseb hon, gallai unrhyw un sy'n pryderu nad yw awdurdod cyhoeddus yn cydymffurfio â'i ddyletswyddau amgylcheddol cyfreithiol gyflwyno sylwadau i SLIAC, a fyddai'n meddu ar y pwerau i sicrhau cydymffurfiaeth (er enghraifft, drwy ddefnyddio hysbysiadau cydymffurfio, gyda'r posibilrwydd o uwchgyfeirio'r achos i'r Uchel Lys).

2.6. Cynllun Gweithredu Adfer Natur

Mae'r ddeiseb yn sôn am Gynllun Gweithredu Adfer Natur Cymru (2021), sef strategaeth bioamrywiaeth Llywodraeth Cymru.

Er bod y Cynllun Gweithredu Adfer Natur yn cyfeirio at adfer a chynnal y rhwydwaith o safleoedd gwarchodedig, mae hyn yng nghyd-destun safleoedd sydd wedi'u dynodi'n hanesyddol o dan rhwydwaith Natura 2000 yr UE – rhwydwaith nad yw'n cynnwys Gwarchodfeydd Natur Lleol. Fodd bynnag, nod y Cynllun Gweithredu Adfer Natur yw adfer a chreu cynefinoedd y tu allan i safleoedd gwarchodedig “er mwyn creu rhwydweithiau natur a mosaigau”.

Bwriad Llywodraeth Cymru yw bod y cynllun bioamrywiaeth o dan adran 6, wedi'i ategu gan Fil yr Amgylchedd (Egwyddorion, Llywodraethiant a Thargedau Bioamrywiaeth) (Cymru), yn disodli'r Cynllun Gweithredu Adfer Natur presennol. Fodd bynnag, fel y soniwyd eisoes, nid yw'r Bil yn cynnwys darpariaeth benodol ar gyfer Gwarchodfeydd Natur Lleol.

2.7. Archwiliad trylwyr ynghylch bioamrywiaeth

Roedd ymarfer Plymio Dwfn Bioamrywiaeth Llywodraeth Cymru yn 2022 (sy'n gwneud argymhellion parthed cyrraedd y targed byd-eang o ran diogelu 30% o'r tir, y môr a dŵr croyw erbyn 2030, sef y nod '30 erbyn 30') yn cynnwys argymhelliad ynghylch Gwarchodfeydd Natur Lleol:

Canfod ffyrdd o fanteisio i'r eithaf ar rôl Gwarchodfeydd Natur Lleol a chynefinoedd eraill nad ydynt o dan ddynodiad statudol,

fel Safleoedd o Bwys er Cadwraeth Natur, i gyflawni ar gyfer y 30 erbyn 30.

3. Camau gweithredu gan Senedd Cymru

Cynhaliodd y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith (CCEI) ymchwiliad i fioamrywiaeth, gan gyflwyno adroddiad ym mis Gorffennaf 2024 ar atal a gwrthdroi colli natur erbyn 2030. Mae'r adroddiad yn archwilio'r gwaith o reoli safleoedd gwarchodedig yng nghyd-destun y targed byd-eang '30 erbyn 30', ond nid yw'n ymdrin yn benodol â statws Gwarchodfeydd Natur Lleol.

Y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith yw'r prif bwyllgor sydd wedi craffu ar Fil yr Amgylchedd (Egwyddorion, Llywodraethiant a Thargedau Bioamrywiaeth) (Cymru). Nid yw ei adroddiad Cyfnod 1 na'r gwelliannau a gyflwynwyd yng Nghyfnod 2 yn ystyried statws Gwarchodfeydd Natur Lleol yn benodol. Yn hytrach, maent yn ystyried darpariaethau sy'n ymwneud ag egwyddorion amgylcheddol, y corff llywodraethu a thargedau bioamrywiaeth.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn o reidrwydd yn cael eu diweddarau na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf P-06-1566
Ein cyf HIDCC/02081/25

Carolyn Thomas AS
Cadeirydd – Pwyllgor Deisebau

27 Tachwedd 2025

Annwyl Carolyn,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 7 Tachwedd ynghylch Deiseb P-06-1566 ar Warchodfeydd Natur Lleol (LNR), gan gynnwys LNR Cosmeston.

Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod y rôl bwysig y mae LNRs yn ei chwarae wrth gefnogi bioamrywiaeth a darparu cyfleoedd i'r cyhoedd ymgysylltu â natur. Dynodiadau gan awdurdodau lleol yw LNRs o dan Ddeddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949, a'r awdurdod lleol sy'n gyfrifol yn bennaf am eu rheoli a'u diogelu.

Mae gan y system gynllunio gyfrifoldeb allweddol i sicrhau canlyniadau cadarnhaol ar gyfer bioamrywiaeth. Mae [Polisi Cynllunio Cymru 12 \(PCC\)](#) yn nodi polisiâu cynllunio defnydd tir Llywodraeth Cymru ac mae'n ystyriaeth berthnasol wrth benderfynu ar gais cynllunio. Mae PCC yn darparu fframwaith cadarn ar gyfer diogelu dynodiadau natur nad ydynt yn statudol, megis Gwarchodfeydd Natur Lleol.

Mae'r polisi cynllunio yn nodi ym mharagraff 6.4.31: "Er nad oes proses statudol i warchod dynodiadau anstatudol, yn wahanol i ddynodiadau statudol, mae Safleoedd o Bwysigrwydd er Cadwraeth Natur, Safleoedd Bywyd Gwyllt Lleol, Gwarchodfeydd Natur Lleol a Safleoedd Geoamrywiaeth o Bwysigrwydd Rhanbarthol yn gwneud cyfraniad hanfodol at sicrhau rhwydwaith ecolegol ar gyfer bioamrywiaeth ac ecosystemau cydnerth a dylai cynlluniau datblygu a'r broses rheoli datblygu eu hamddiffyn. Weithiau safleoedd anstatudol yw craidd rhwydwaith hanfodol o gynefinoedd dan fygythiad ac maent yn gallu chwarae rhan hollbwysig i ddiogelu, cynnal, cysylltu ac adfer bioamrywiaeth a chyfrannu at adfer natur a manteision net i fioamrywiaeth. Cyn awdurdodi datblygiad sy'n debygol o ddifrodi dynodiad natur lleol, dylai awdurdodau cynllunio roi hysbysiad o'r bwriad i gynnal y gwaith i Ecolegydd yr awdurdod lleol neu i fudiad amgylcheddol y trydydd sector. Ym mhob achos rhaid cael barn ysgrifenedig ecolegydd yr awdurdod lleol."

Rydym yn disgwyl i bob corff cyhoeddus gydymffurfio â'u dyletswyddau statudol o dan y ddeddfwriaeth bresennol, gan gynnwys Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981 a Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@llyw.cymru
Correspondence.Huw.Irranca-Davies@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 52
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae gennym eisoes ddyletswydd bioamrywiaeth adran 6 gyda'i nod cyffredinol o integreiddio ystyriaethau bioamrywiaeth i swyddogaethau awdurdodau. Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau cyhoeddus sy'n gweithredu yng Nghymru gynnal a gwella bioamrywiaeth a hyrwyddo gwydnwch ecosystemau drwy eu swyddogaethau a'u gweithgareddau.

Hefyd, bydd Bil yr Amgylchedd (Egwyddorion, Llywodraethiant a Thargedau Bioamrywiaeth) (Cymru) yn cryfhau'r fframwaith ar gyfer adfer bioamrywiaeth ledled Cymru. Bydd y Bil hefyd yn helpu i wella'r dull o weithredu dyletswydd bioamrywiaeth adran 6 drwy gyflwyno targedau rhwymol yn gyfreithiol a threfniadau llywodraethu. Er nad yw'r Bil yn creu dyletswyddau newydd sy'n benodol i LNRs, bydd ei ddarpariaethau yn atgyfnerthu'r gofyniad i gyrff cyhoeddus ystyried bioamrywiaeth wrth wneud penderfyniadau a phrosesau cynllunio. Mae Bil yr Amgylchedd (Egwyddorion, Llywodraethiant a Thargedau Bioamrywiaeth) (Cymru) yn ddarn hollbwysig o ddeddfwriaeth a fydd yn ein grymuso i ddiogelu ein hamgylchedd ac i sicrhau dyfodol cynaliadwy i Gymru.

Bydd sefydlu Swyddfa Llywodraethu Amgylcheddol Cymru (OEGW) yn darparu llwybr ar gyfer cwynion a gorfodi pan fo awdurdodau cyhoeddus yn methu â chydymffurfio â chyfraith amgylcheddol.

Diolch am ysgrifennu ataf ar ran y Pwyllgor Deisebau ar y mater pwysig hwn. Gobeithio y byddwch yn gweld yr ymateb hwn yn ddefnyddiol.

Yn gywir,

Huw Irranca-Davies AS/MS

Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig

P-06-1563 Rhoi'r gorau i'r cynllun i wneud Cymru yn “genedl noddfa”

Y Pwyllgor Deisebau | 26 Ionawr 2026
Petitions Committee | 26 January 2026

Cyfeirnod: RS25/12887/1

Cyflwyniad

Rhif y ddeiseb: P-06-1563

Teitl y ddeiseb: Rhoi'r gorau i'r cynllun i wneud Cymru yn “genedl noddfa”

Geiriad y ddeiseb: Y farn gyffredin ar hyn bryd yw bod mewnfudo wedi mynd yn rhemp a bod angen dybryd rhoi sylw i'r mater. Mae pobl Cymru yn haeddu senedd sy'n siarad ac yn gweithredu drostyn nhw ac er eu lles nhw. Dylid rhoi mwy o ffocws ar wella'r wlad i bobl Cymru a rhoi dinasyddion Cymru yn gyntaf. Mae Cymru ymysg y gwledydd uchaf yn y DU o ran tlodi a digartrefedd; dylid mynd i'r afael â'r materion hyn cyn inni estyn gwahoddiad i'r byd.

The text provided above is submitted by the petitioner. The petitions team make every effort to ensure it preserves their authentic voice. This text has not been verified for accuracy, or errors, and may contain unverified opinions or assertions.

Mae'r testun uchod yn cael ei gyflwyno gan y deisebydd. Mae'r tîm deisebau yn gwneud pob ymdrech i sicrhau ei fod yn cadw ei lais dilys. Nid yw'r testun hwn wedi'i wirio am gywirdeb, neu wallau, a gall gynnwys barn neu honiadau heb eu gwirio.

1. Y cefndir

1.1. Cyfrifoldebau rhyngwladol

Mae gan y DU gyfrifoldebau cyfreithiol rhyngwladol i ddiogelu ffoaduriaid. Ochr yn ochr â 148 o wledydd eraill, mae'r DU yn rhan o Confensiwn Ffoaduriaid 1951, sef cytundeb byd-eang a oruchwyli'r gan y Cenhedloedd Unedig. Prif egwyddor y Confensiwn Ffoaduriaid yw 'non-refoulement', sef na ddylai ffoaduriaid orfod dychwelyd i wlad lle mae bygythiad difrifol i'w bywydau neu eu rhyddid.

Mae'r DU hefyd yn rhan o gytuniadau eraill sy'n diogelu ffoaduriaid, fel y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol.

O dan y setliad datganoli, mae'n ofynnol i Lywodraeth Cymru gydymffurfio â'r rhwymedigaethau hyn. Yn 2019, dywedodd Llywodraeth Cymru mai Cymru fyddai 'genedl noddfa' gyntaf y byd. Mae'r cynllun yn esbonio sut y bydd yn sicrhau bod Cymru yn cyflawni ei rhwymedigaethau rhyngwladol a chafodd ei gymeradwyo gan y Cenhedloedd Unedig.

1.2. Cefnogaeth Llywodraeth y DU i ffoaduriaid a cheiswyr lloches

Mae Confensiwn Ffoaduriaid 1951 yn disgrifio ffoadur fel a ganlyn:

person sydd y tu allan i'w wlad ei genedligrwydd/chenedligrwydd neu breswylfa arferol; mae ganddo/ganddi ofn ar sail dda o erledigaeth oherwydd ei hil, crefydd, cenedligrwydd, aelodaeth o grŵp cymdeithasol penodol neu farn wleidyddol; ac yn methu neu'n anfodlon manteisio ar amddiffyniad y wlad honno, neu ddychwelyd yno, oherwydd ei bod/fod yn ofni erledigaeth.

Ceisiwr lloches yw:

person sydd wedi croesi ffin ryngwladol i chwilio am amddiffyniad, ond nad oes penderfyniad wedi cael ei wneud ynghylch ei gais/chais am statws ffoadur, hyd yn hyn. Mae ceisiwr lloches, felly, yn rhywun sydd wedi cyrraedd gwlad ac wedi gofyn am loches. Hyd nes ceir penderfyniad ynghylch a ydyw'n ffoadur ai peidio, caiff ei alw'n geisiwr lloches.

Yn y DU, nid oes gan geiswyr lloches yr un hawliau â ffoaduriaid neu ddinasyddion Prydeinig. Er enghraifft, ni chaniateir i bobl sy'n ceisio lloches weithio na hawlio budd-daliadau. Mae Llywodraeth y DU yn darparu tai a chefnogaeth ariannol i geiswyr lloches a hefyd yn caniatáu iddynt ddefnyddio gwasanaethau os ydynt yn bodloni'r gofynion cymhwysedd (sef eu bod yn ddigartref neu nid oes ganddynt

arian i brynu bwyd). Os caiff cais am loches ei wrthod, gall person fod yn gymwys i gael cymorth tymor byr o dan adran 4(2) o Ddeddf Mewnfudo a Lloches 1999.

Darperir llety i geiswyr lloches ond ni chânt ddewis ble yn y DU y byddant yn byw. Bydd ceiswyr lloches sy'n cael cymorth yn cael eu rhoi mewn llety dros dro a reolir gan ddarparwyr ar ran y Swyddfa Gartref.

2. Camau gweithredu Llywodraeth Cymru

Mae mewnfudo yn fater a gadwyd yn ôl ac felly ychydig iawn o ddylanwad sydd gan Llywodraeth Cymru yn y broses o ddatblygu polisïau a gwneud penderfyniadau ar lefel y DU. Yn yr ohebiaeth at y Pwyllgor Deisebau, dywed Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyfiawnder Cymdeithasol "[nad] oes gan Llywodraeth Cymru'r pŵer i weithredu nac i atal polisïau a bennir ar gyfer y DU gyfan ar y mater hwn" ac nad yw'n "penderfynu pwy sy'n cael eu lleoli yng Nghymru".

Fodd bynnag, mae Llywodraeth Cymru yn gyfrifol am amrywiaeth eang o bolisïau sy'n helpu ymfudwyr i integreiddio gan gynnwys iechyd a gofal cymdeithasol, tai, addysg, cyflogaeth ac mae'n gyfrifol am reoli effeithiau ymfudo a sicrhau bod cymunedau'n gydlynol. Dywed yr Ysgrifennydd Cabinet fod Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i groesawu cyfran gymesur o bobl sy'n ceisio lloches yn y DU, sy'n cyfateb i hyd at 5% o'r holl bobl sy'n cyrraedd, ac y bydd yn eu cefnogi i'w helpu i setlo, cael mynediad at wasanaethau ac integreiddio i'w cymunedau, gan sicrhau bod Cymru'n "dal i fod yn genedl ddiogel, groesawgar a chydlynol".

Yn 2019, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru mai Cymru fyddai cenedl noddfa gyntaf y byd. Roedd hyn mewn ymateb i ymchwiliad yn 2016 gan Bwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau y Bumed Senedd ynghylch ffoaduriaid a cheiswyr lloches yng Nghymru.

Mae asesiad effaith a gynhaliodd Llywodraeth Cymru yn crynhoi sut y mae'r polisi: yn ceisio dymchwel rhwystrau i geiswyr lloches ddefnyddio gwasanaethau, gwella cymorth cyflogadwyedd i ffoaduriaid, gwella integreiddio a gwybodaeth am hawliau i ffoaduriaid a cheiswyr lloches a lliniaru amddifadedd, salwch meddwl a digartrefedd.

Diweddarwyd y cynllun fel rhan o'r Cynllun Gweithredu Cymru Wrth-hiliol (2024) ac mae'n nodi 10 egwyddor yn hytrach na gweithredoedd penodol. Wrth amlinellu blaenoriaethau allweddol Llywodraeth Cymru yn 2024 i 2025, dywed:

Bydd y ffocws ar atal yr effeithiau mwyaf niweidiol a brofir gan geiswyr noddfa, megis digartrefedd, cyni, camfanteisio, diweithdra, a salwch meddwl.

3. Camau gweithredu Senedd Cymru

Ym mis Mawrth 2022, trafododd y Pwyllgor Deisebau ddeiseb i gynnal refferendwm ynglŷn â Chymru'n dod yn genedl noddfa. Yn ei hymateb, dywedodd Llywodraeth Cymru y datblygwyd y Cynllun Cenedl Noddfa drwy "ymgyngoriad agored dros gyfnod o dri mis" a bod y crynodeb o'r ymatebion "yn dangos cefnogaeth sylweddol i'r cynigion yn y fersiwn ddrafft o'r Cynllun".

Wrth gwblhau ei drafododd, nododd y Pwyllgor fod "ymgyngoriad eisoes wedi'i gynnal ar y cynllun Cenedl Noddfa, a bod y cynllun hwnnw wedi ennill cefnogaeth eang. Felly, cytunodd y Pwyllgor i ddiolch i'r deisebydd a chau'r ddeiseb" ac:

ailadroddodd y Pwyllgor y cynigion diffuant o gymorth a gafwyd gan bobl Cymru, sy'n sefyll mewn undod â phobl Wcráin, a'r gefnogaeth gref a fynegwyd gan Aelodau o'r Senedd, gan atgyfnerthu'r ffaith bod Cymru'n dymuno croesawu ceiswyr lloches a ffoaduriaid.

Dros y misoedd diwethaf, mae'r Ceidwadwyr Cymreig a Reform UK wedi galw ar Lywodraeth Cymru i ddileu'r cynllun Cenedl Noddfa ar y sail y dylid blaenoriaethu ariannu gwasanaethau cyhoeddus, sy'n diwallu anghenion dinasyddion Cymru, dros feysydd sydd heb eu datganoli.

Ym mis Ionawr 2025 cyflwynodd Andrew RT Davies, AS y Ceidwadwyr Cymreig, gwestiwn ysgrifenedig ynglŷn â chyfanswm cost y cynllun Cenedl Noddfa hyd yma. Yn ei hymateb ar 20 Ionawr 2025, dywedodd Llywodraeth Cymru mai cyfanswm y gwariant net (gwariant minws incwm o ffynonellau allanol) ers 2019 oedd £62,828,557.83. Mae'n esbonio bod tua £51m o'r gwariant net hwn yn gysylltiedig â'r gwaith ymateb dyngarol Wcráin.

Ers hynny, mae Aelodau o'r Senedd y Ceidwadwyr Cymreig wedi cyflwyno nifer o gwestiynau ysgrifenedig yn gofyn am ragor o wybodaeth am gyfanswm cost y cynllun Cenedl Noddfa a manylion am sut y dyrannwyd gwariant. Wrth roi'r wybodaeth ddiweddaraf ar 6 Tachwedd 2025, dywedodd Llywodraeth Cymru mai

£63.87m yw'r ffigur hyd at ddiwedd y flwyddyn ariannol a ddaeth i ben ym mis Mawrth 2025. Esboniodd:

O'r ffigur diweddaredig hwn, cyfanswm gwariant Llywodraeth Cymru ar ymateb i sefyllfa Wcráin (ers 2022) yw £58.22m sy'n cynrychioli 91% o gyfanswm gwariant Llywodraeth Cymru ar Genedl Noddfa. Cyfanswm y gwariant nad oedd yn ymwneud ag Wcráin oedd £5.65m dros y chwe blynedd, sy'n cynrychioli 9% o'r cyfanswm. Mae cyfanswm y £63.87m yn parhau i gynrychioli 0.05% o gyllideb Llywodraeth Cymru rhwng 2019 a 2025.

Yn yr ohebiaeth gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyfiawnder Cymdeithasol at y Pwyllgor, dywed fod Llywodraeth Cymru yn sicrhau y caiff anghenion dinasyddion Cymru yn cael eu diwallu a'i bod yn parhau i fynd i'r afael â thlodi, lleihau digartrefedd, a gwella gwasanaethau cyhoeddus i'r holl drigolion. Mae'n ychwanegu bod Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i "hyrwyddo cymunedau cynhwysol lle gall pawb gyfrannu'n ystyrlon at gymdeithas" ac mae'n esbonio:

Mae'r dull hwn o weithredu'n ein galluogi i gydbwysu darparu cefnogaeth i'r rhai sydd angen noddfa â sicrhau bod cymunedau lleol yn cael eu cryfhau a bod anghenion trigolion yn cael eu blaenoriaethu o fewn ein cyfrifoldebau datganoledig.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf P-06-1563
Ein cyf JH-/01039/25

Carolyn Thomas AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau

22 Rhagfyr 2025

Annwyl Carolyn,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 2 Rhagfyr 2025 ynglŷn â Deiseb P-06-1563, a gyflwynwyd gan Luke Thomas ac a gefnogwyd gan lofnodwyr ar wefan deisebau'r Senedd. Darperir yr ateb hwn i'r Pwyllgor Deisebau fel ymateb ffurfiol Llywodraeth Cymru.

Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod pwysigrwydd mynd i'r afael â phryderon dinasyddion a chymunedau Cymru. Mae'n bwysig bod yn glir bod polisïau mewnfudo a lloches yn faterion sydd wedi'u neilltuo, ac yn cael eu pennu gan Lywodraeth y DU. Nid oes gan Lywodraeth Cymru'r pŵer i weithredu nac i atal polisïau a bennir ar gyfer y DU gyfan ar y mater hwn.

Nid yw Llywodraeth Cymru yn penderfynu faint o'r bobl sy'n ceisio lloches yn y DU sy'n cael eu lleoli yng Nghymru – nac yn penderfynu pwy sy'n cael eu lleoli yng Nghymru. Mae hwn bob amser wedi bod yn benderfyniad i Lywodraeth y DU yn unig. Rydym wedi ymrwymo i groesawu ein cyfran gymesur o bobl sy'n ceisio noddfa yn y DU – mae hyn yn cyfateb i hyd at 5% o'r holl rai sy'n cyrraedd.

O fewn ein pwerau datganoledig, mae Llywodraeth Cymru yn parhau i weithio i sicrhau bod Cymru'n dal i fod yn genedl ddiogel, groesawgar a chydlynol. Byddwn yn cefnogi pobl sy'n dod i Gymru, gan eu helpu i setlo, cael mynediad at wasanaethau, ac integreiddio'n llwyddiannus i'w cymunedau. Ar yr un pryd, rydym yn parhau i fynd i'r afael â thlodi, lleihau digartrefedd, a gwella gwasanaethau cyhoeddus i bob preswlydd, gan sicrhau bod anghenion dinasyddion Cymru yn cael eu diwallu ochr yn ochr â'n hymrwymadau ehangach.

Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i hyrwyddo cymunedau cynhwysol lle gall pawb gyfrannu'n ystyrlon at gymdeithas. Mae'r dull hwn o weithredu'n ein galluogi i gydbwysu darparu cefnogaeth i'r rhai sydd angen noddfa â sicrhau bod cymunedau lleol yn cael eu cryfhau a bod anghenion trigolion yn cael eu blaenoriaethu o fewn ein cyfrifoldebau datganoledig.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Jane.Hutt@llyw.cymru
Correspondence.Jane.Hutt@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn y Gymraeg. Byddwn yn ateb i ohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn yr un iaith ac ni fydd gohebu yn y Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Yn 2016, cynhaliodd y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau [ymchwiliad](#) i ffoaduriaid a cheiswyr lloches ac argymhellodd fod Llywodraeth Cymru yn cymryd camau i wneud Cymru'n Genedl Noddfa. O ganlyniad uniongyrchol i'r ymchwiliad hwnnw, gwnaethom gyhoeddi'r Cynllun Cenedl Noddfa yn 2019, a ddiweddarwyd wedyn fel rhan o [Gynllun Gweithredu Cymru Wrth-hiliol](#) (2024).

Mae bod yn Genedl Noddfa yn golygu cefnogi'r rhai sy'n ffoi rhag erledigaeth a rhyfel ac yn cyrraedd yma i ailadeiladu eu bywydau. Rydym yn eu helpu i integreiddio i fywyd yng Nghymru a chyfrannu'n gadarnhaol i'n cenedl. Credwn fod yr ymateb trugarog hwn yn rhoi'r dechrau gorau posibl i bobl sy'n chwilio am noddfa ac yn helpu gwasanaethau a chymunedau lleol hefyd.

Rwy'n falch o'n gweledigaeth o Gymru fel Cenedl Noddfa, ac yn falch o'r ffordd rydym yn gweithio mewn partneriaeth ag awdurdodau lleol, byrddau ieuchyd, partneriaid y trydydd sector a chymunedau i wireddu'r weledigaeth hon ledled Cymru. Rwyf hefyd yn falch o'n cymunedau, trefi, dinasoedd, ysgolion a phrifysgolion niferus sy'n dymuno dod yn fannau noddfa a chroeso i'r rhai sy'n chwilio am noddfa yng Nghymru. Ar adeg o ansefydlogrwydd byd-eang ac argyfyngau dyngarol, mae'n bwysicach nag erioed ein bod yn cynnal ein gwerthoedd o drugaredd, croeso a chymuned.

Yn gywir,

Jane Hutt AS/MS

Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyfiawnder Cymdeithasol, y Trefnydd a'r Prif Chwip

P-06-1567 Condemnio'r grŵp asgell dde eithafol 'White Vanguard' yng Nghymru, ac ymchwilio iddo

Y Pwyllgor Deisebau | 26 Ionawr 2026
Petitions Committee | 26 January 2026

Cyfeirnod: RS26/12887/2

Cyflwyniad

Rhif y ddeiseb: P-06-1567

Teitl y ddeiseb: Condemnio'r grŵp asgell dde eithafol 'White Vanguard' yng Nghymru, ac ymchwilio iddo

Geiriad y ddeiseb: Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i gondemnio White Vanguard a chymryd camau yn erbyn y grŵp, y mae ei aelodau wedi ymuno â gwrthdystiadau wythnosol y tu allan i'r Holiday Inn Express yn y Rhws, sy'n lletya teuluoedd o Affganistan sydd yma'n gyfreithlon o dan gynllun adsefydlu'r Llywodraeth.

Er bod gwahardd grwpiau eithafol yn fater i Swyddfa Gartref y DU, rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru:

- i annog Llywodraeth y DU i ymchwilio i White Vanguard a gwahardd y grŵp;
- i gondemnio'n gyhoeddus weithgaredd neo-Natsïaidd yng Nghymru
- i weithio gyda Heddlu De Cymru a'r cynghorau i ymdrin â bygythiad yr asgell dde eithafol; ac
- i gefnogi cymunedau drwy fentrau gwrth-hiliol a mentrau diogelu.

Rydym yn annog y Senedd i ddangos nad oes lle i gasineb yng Nghymru.

Cyflwynir y ddeiseb hon gan The Vale for Palestine, grŵp cymunedol sydd wedi'i leoli ym Mro Morgannwg.

The text provided above is submitted by the petitioner. The petitions team make every effort to ensure it preserves their authentic voice. This text has not been verified for accuracy, or errors, and may contain unverified opinions or assertions.

Mae'r testun uchod yn cael ei gyflwyno gan y deisebydd. Mae'r tîm deisebau yn gwneud pob ymdrech i sicrhau ei fod yn cadw ei lais dilys. Nid yw'r testun hwn wedi'i wirio am gywirdeb, neu wallau, a gall gynnwys barn neu honiadau heb eu gwirio.

1. Y cefndir

1.1. White Vanguard

Mae'r grŵp White Vanguard yn disgrifio ei hun fel a ganlyn:

White Vanguard, are a group of National Socialist activists committed to exercising our rights to protest and the use of freedom of expression within the bounds of United Kingdom law.

Ym mis Mehefin 2025, dywedodd y sefydliad HOPE not Hate (y mae ei waith yn canolbwyntio ar yr asgell dde eithafol drefnedig) fod y grŵp wedi'i ddechrau'n swyddogol ym mis Mawrth ac iddo darddu o'r Youth Alliance (YA). Mae'n adrodd i YA, a oedd yn grŵp bychan hynod wrthsemitaidd, ymsefydlu a chwalu y llynedd.

Mae'r deisebydd yn nodi bod y grŵp White Vanguard yn "arddangos sloganau gwrthsemitaidd, yn perfformio saliwtau Natsïaidd, ac yn lledaenu damcaniaethau cynllwyn hiliol, gan fygwth diogelwch a chydlyniant cymunedol."

Mae'n mynd ymlaen i ddweud y canlynol:

Mae'r gwrthdystiadau hiliol parhaus yn y Rhws wedi codi ofn ar drigolion a grwpiau cymunedol. Mae'r protestiadau swnllyd a sarhaus hyn yn bygwth teuluoedd o Affganistan, pobl o bob cefndir a'r unigolion sy'n croesawu ffoaduriaid. Mae protestwyr wedi perfformio cyfarchiadau Natsïaidd, canu camdriniaeth ffiaidd, a pheryglu diogelwch y cyhoedd. Mae'r bygythiad wedi tyfu gyda dyfodiad White Vanguard, y mae ei aelodau yn gwisgo mygydau ac yn dangos symbolau Natsïaidd a sloganau gwrthsemitaidd.

Ar 31 Hydref 2025 cyflwynodd White Vanguard ei ddeiseb ei hun yn galw ar Lywodraeth Cymru i gondemnio a chymryd camau yn erbyn 'Antifa' (mudiad gwleidyddol gwrth-ffasgaidd a gwrth-hiliol asgell chwith)". Gwrthodwyd y ddeiseb gan na chasglwyd y 250 o lofnodion sydd eu hangen i'w chyfeirio at y Pwyllgor Deisebau.

1.2. Deddf Terfysgaeth 2000

O dan Ddeddf Terfysgaeth 2000, gall Llywodraeth y DU wahardd sefydliadau y mae'n ystyried eu bod yn cymryd rhan mewn terfysgaeth neu'n hyrwyddo terfysgaeth. Ar gyfer dibenion y ddeddf, mae hyn yn golygu bod y sefydliad:

- yn cyflawni neu'n cymryd rhan mewn gweithredoedd terfysgol

- yn paratoi ar gyfer terfysgaeth, yn hyrwyddo neu'n annog terfysgaeth (gan gynnwys clodfori terfysgaeth yn anghyfreithlon), neu
- yn ymwneud â therfysgaeth fel arall.

Pan gaiff sefydliad ei wahardd, mae'n drosedd perthyn iddo neu ei gefnogi. Unwaith y caiff ei benderfynu bod sefydliad yn haeddu cael ei wahardd, caiff ei wahardd ledled y DU gyfan.

Mae Adran 121 y Ddeddf yn diffinio “sefydliad” fel unrhyw gymdeithas neu gyfuniad o bersonau. Ym mis Rhagfyr 2025 roedd 84 grŵp terfysgol rhyngwladol wedi'u gwahardd o dan Ddeddf Terfysgaeth 2000 a 14 sefydliad yng Ngogledd Iwerddon wedi'u gwahardd o dan ddeddfwriaeth flaenorol.

Mae Adran 3 y Ddeddf yn galluogi'r Ysgrifennydd Gwladol i wneud gorchmynion i ychwanegu sefydliadau at y rhestr yn Atodlen 2 neu eu dileu oddi arni, neu i ddiwygio'r Atodlen mewn rhyw ffordd arall. Mae'r gorchmynion hyn yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol ac felly mae angen cymeradwyaeth dau Dŷ Senedd y DU arnynt - nid oes rôl i'r deddfwrfeydd datganoledig yn y broses hon. Roedd y gorchmynion gwahardd diweddaraf yn ymwneud â Palestine Action, Maniacs Murder Cult a'r Russian Imperial Movement.

Mewn gohebiaeth â'r Pwyllgor, mae Jane Hutt AS, Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyfiawnder Cymdeithasol, yn ailadrodd safbwynt Llywodraeth Cymru:

Byddwn bob amser yn cefnogi protest heddychlon sy'n gweithredu o dan y gyfraith, ond ni fyddwn yn caniatáu i eithafiaeth a lleisiau a allai achosi rhwyg rhwng pobl danseilio'r gwerthoedd sy'n ein dwyn ynghyd. Rydym yn parhau i leisio ein gwrthwynebiad cryf ac absoliwt i gasineb ar bob ffurf, fel y gwnes yn ddiweddar drwy Ddatganiad Llafar Mae Casineb yn Brifo Cymru ar 14 Hydref.

Mae'r Ysgrifennydd Cabinet yn ailddatgan gosodiad y deisebydd nad yw gwahardd grwpiau o dan Ddeddf Terfysgaeth 2000 yn gyfrifoldeb Llywodraeth Cymru. Mae'n ychwanegu:

“Nid yw ein barn ynghylch a ddylid gwahardd grwpiau penodol neu beidio yn ffactor perthnasol yn y ffordd y mae'r Ysgrifennydd Cartref yn gwneud y penderfyniadau hyn.”

Wrth ymateb i'r honiadau a wnaed gan y deisebydd mewn perthynas ag ymddygiad rhai o'r protestwyr yn y Rhws, mae Ysgrifennydd y Cabinet yn ei annog i gyflwyno'r dystiolaeth hon i'r heddlu fel yr asiantaeth briodol.

1.3. Protestio a phwerau'r heddlu

Mae hawl unigolyn i ryddid mynegiant a rhyddid i ymgynnull yn cael ei gwarchod gan Erthyglau 10 ac 11 o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol, sydd wedi'i ymgorffori yng nghyfraith y DU. Nid yw'r hawliau hyn yn absoliwt, felly mae Llywodraeth y DU wedi deddfu i gyfyngu ar yr hawl i brotestio er mwyn cynnal trefn gyhoeddus i amddiffyn hawliau a rhyddid eraill.

Sefydlodd Deddf Trefn Gyhoeddus 2023 nifer o droseddau sy'n ymwneud â phrotestio, gan gynnwys rhwystro gwaith trafnidiaeth mawr ac ymyrryd â seilwaith cenedlaethol allweddol. Mae yna sawl trosedd arall a allai hefyd fod yn berthnasol i ymddygiad person yn ystod protest, nad ydynt yn uniongyrchol gysylltiedig â'r weithred o brotestio, gan gynnwys achosi niwsans cyhoeddus.

Os daw'n gyfraith, bydd y Bil Troseddu a Phlisma yn cyflwyno mesurau pellach gyda'r nod o gyfyngu ar ymddygiadau penodol yn ystod protestiadau, gan gynnwys creu troseddau newydd ynghylch camddefnyddio fflerau a thŷn gwyllt, dringo ar gofebion rhyfel a cheisio osgoi atebolrwydd troseddol drwy i rywun orchuddio ei wyneb i guddio rhag cael ei hadnabod.

Ym mis Hydref 2025, cyhoeddodd Llywodraeth y DU y byddai'n cyflwyno deddfwriaeth i ganiatáu i'r heddlu osod amodau ar brotestiadau rheolaidd sy'n cael effaith aflonyddwch cronol.

Ar ben hynny, ym mis Rhagfyr 2025, lansiodd Llywodraeth y DU adolygiad o ddeddfwriaeth ynghylch protestio i weld a yw'r gyfraith yn parhau i ateb y gofyn, asesu a yw trothwyon a mesurau diogelu yn gywir ac yn effeithiol, ac argymhell diwygiadau a fyddai'n gwella cysondeb, amddiffyn hawliau ac argyhoeddi cymunedau yr effeithir arnynt. Disgwylir adroddiad ym mis Chwefror 2026.

Pan ofynnwyd iddi ym mis Gorffennaf 2025 ynghylch yr hawl i brotestio, dywedodd y Prif Weinidog:

Yn amlwg, mae'n rhaid cael llinell o ran torri'r gyfraith ac o ran ysgogi casineb hiliol. Felly, mae'n rhaid i ni fod yn glir iawn ynghylch hynny, ond, yn fy marn i, mae'r hawl i brotestio yn hawl sanctaidd o ran sut rydym ni'n ei wneud yng Nghymru, ac mae'r rhain mewn gwirionedd yn erthyglau 10 ac 11 y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol, sy'n sicrhau pobl o'r hawl i allu mynegi eu hunain yng Nghymru.

Yn yr ohebiaeth gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyfiawnder Cymdeithasol, mae hi'n ailddatgan cefnogaeth i brotestiadau heddychlon ond yn ychwanegu na ddylai eithafiaeth na lleisiau anghydfod, danseilio'r "gwerthoedd sy'n ein dwyn ynghyd."

2. Camau gweithredu Llywodraeth Cymru

Mae Llywodraeth Cymru wedi cymryd nifer o gamau i gefnogi cydlyniant cymunedol drwy fentrau gwrth-hiliaeth a diogelu. Amlygwyd y rhain gan y Prif Weinidog ym mis Medi 2025 pan ofynnwyd iddi ba gamau y mae Llywodraeth Cymru yn eu cymryd i fynd i'r afael ag eithafiaeth asgell dde:

We'll never tolerate hate in Wales. That's why the Welsh Labour Government has invested £1.6m in our Community Cohesion Programme. We've supported 7,000 hate crime victims. We're running our Hate Hurts campaign this autumn and we're working with schools and police to stop extremism at its root. While Reform thrives on division, Welsh Labour brings people together because in Wales we choose unity, and we're proud to be a nation where everyone belongs.

Prif ymyriad Llywodraeth Cymru ar gyfer cefnogi cydlyniant yw'r Rhaglen Cydlyniant Cymunedol, a sefydlwyd yn 2009. Mae'n weithredol ym mhob un o 22 awdurdod lleol Cymru ac mae wedi'i rhannu'n wyth o 'ranbarthau cydlyniant' sy'n darparu fframwaith Cymru gyfan i ymateb i anghenion cymunedau lleol.

Yn 2019, yn sgil aran ychwanegol, helaethodd y timau cydlyniant i gyflwyno amrywiaeth o weithgareddau, gan gynnwys monitro tensiynau cymunedol a meithrin cysylltiadau da. Bob blwyddyn, mae Llywodraeth Cymru yn cynhyrchu cynllun gwaith rhanbarthol ar y cyd â llywodraeth leol ac yn monitro cynnydd bob chwarter. Yn ei gohebiaeth, dywed Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyfiawnder Cymdeithasol bod y rhaglen wedi derbyn £1.6 miliwn o ganlyniad i gynnydd o 25% mewn cyllid eleni, gan ychwanegu bod y rhaglen "yn fecanwaith allweddol i helpu Llywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol i fonitro a lliniaru tensiynau o fewn cymunedau ledled Cymru".

Yn 2021, lansiodd Llywodraeth Cymru ymgyrch Mae casineb yn brifo Cymru gyda'r nod o godi ymwybyddiaeth o effaith troseddau casineb ar ddioddefwyr o gymunedau ethnig leiafrifol. Bydd deunyddiau amrywiol yr ymgyrch yn mynd i'r afael â dioddefwyr, troseddwyr a'r rhai sy'n dyst i droseddau casineb. Bydd deunyddiau ymgyrchu yn cael eu datblygu gyda phobl sydd wedi cael eu heffeithio gan droseddau casineb hiliol. Ym mis Chwefror 2023, fe wnaeth

Llywodraeth Cymru ail-lansio'r ymgyrch Mae casineb yn brifo Cymru gyda gweithgareddau i'r cyfryngau drwy gydol y flwyddyn gyda'r nod o rymuso dioddefwyr a thystion i roi gwybod am droseddau casineb. Mae Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyfiawnder Cymdeithasol yn nodi bod Llywodraeth Cymru wedi cynyddu'r gyllideb ar gyfer yr ymgyrch o fwy na 80% yn 2025-26 gan ganolbwyntio ar helpu i sicrhau bod dioddefwyr yn dysgu am y cymorth sydd ar gael.

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei Chynllun Gweithredu Cymru Wrth-hiliol ym mis Mehefin 2022. Mae'r cynllun yn cynnig gweledigaeth o Gymru sy'n wrth-hiliol erbyn 2030 ac yn cynnwys camau gweithredu i fynd i'r afael â hiliaeth a gwneud newidiadau ystyrlon a mesuradwy i fywydau pobl o gefndiroedd lleiafrifoedd ethnig. Mae'r Cynllun yn cynnwys nod i

Sicrhau bod Cymru yn parhau i anelu at fod yn wlad wrth-hiliol sy'n lle diogel i fyw ynddi, drwy ddileu agweddau atgas a chefnogi'r rhai sy'n dioddef troseddau casineb â chymhelliant hiliol.

Yn y diweddariad o'r Cynllun yn 2024, ailddatganodd Llywodraeth Cymru ei hymrwymiad i fynd i'r afael â throseddau casineb sydd yn cynnwys:

[...] gwaith ataliol, darparu cymorth i ddioddefwyr, a gweithgareddau codi ymwybyddiaeth, drwy ariannu a chyflwyno Canolfan Cymorth Casineb Cymru, ymgyrch Casineb yn brifo Cymru, a Rhaglen Cydlyniant Cymunedol Llywodraeth Cymru.

Er mwyn cyflawni'r ymrwymadau casineb a chydlyniant yn y Cynllun Gweithredu Cymru Gwrth-Hiliol, sefydlodd Llywodraeth Cymru'r Bwrdd Casineb a Thensiwn Cymunedol sy'n cyfarfod 4 gwaith y flwyddyn. Mae'r aelodaeth yn cynnwys cynrychiolwyr o Heddlu De Cymru a Llywodraeth Cymru. Mewn gohebiaeth â'r Pwyllgor, mae'r Ysgrifennydd Cabinet yn ailddatgan yr ymrwymiad i greu Cymru wrth-hiliol erbyn 2030 ac i'r camau gweithredu a nodir yn y Cynllun.

3. Camau gweithredu Senedd Cymru

Rhwng mis Mawrth 2023 a mis Chwefror 2024, cynhaliodd y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol ymchwiliad i'r gwaith o gyflwyno'r Cynllun Gweithredu a daeth i'r casgliad bod angen gwneud rhagor o waith os yw Llywodraeth Cymru am gyflawni ei gweledigaeth o Gymru wrth-hiliol. Fe wnaeth rhan fwyaf y sefydliadau a rannodd eu barn â'r Pwyllgor gymeradwyo

gweledigaeth a chwmpas cynhwysfawr y Cynllun, ond cododd y rhan fwyaf ohonynt bryderon ynghylch ei weithredu a chyflymdra'r cynnydd. Mae'r strategaeth wedi'i hadnewyddu yn adlewyrchu rhai o argymhellion y Pwyllgor, yn enwedig ynghylch yr angen i gryfhau arweinyddiaeth gyffredinol y cynllun.

Mewn ymateb i densiynau cynyddol o fewn cymunedau yng Nghymru ac mewn mannau eraill yn y DU, cynhaliodd y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol ymchwiliad i gydlyniant cymdeithasol yn 2025. Clywodd y Pwyllgor dystiolaeth gan y Fonesig Khan (cyn gynghorwr i Lywodraeth y DU) a gyfeiriodd at dirwedd o eithafiaeth sy'n esblygu ac yn cyflymu.

Mae adroddiad y Pwyllgor, Cyd-dynnu, nid tynnu'n groes: rhaid i Gymru weithredu, yn tynnu sylw at heriau cynyddol i gydlyniant cymdeithasol ac yn galw am gamau gweithredu cydlynol brys. Argymhellodd sefydlu Grŵp Arbenigol ar Gydlyniant Cymdeithasol gyda chynrychiolwyr o lywodraeth leol, yr heddlu, timau cydlyniant, y trydydd sector a'r Bartneriaeth Mewnfudo Strategol, i ddyfeisio camau i'w gweithredu ar unwaith, ar gyfer y tymor canolig a'r tymor hir, i fynd i'r afael â'r heriau hyn.

Mewn ymateb i'r bygythiadau cynyddol i gydlyniant cymdeithasol o ganlyniad i gynnydd mewn safbwyntiau a gweithgareddau eithafol, argymhellodd y Pwyllgor y dylai'r Grŵp Arbenigol gynnal gwaith i nodi'r heriau y mae hyn yn eu peri i Gymru a nodi'r ffyrdd gorau o fynd i'r afael â gweithgareddau'r asgell dde eithafol. Derbyniodd Llywodraeth Cymru yr argymhelliad hwn ar unwaith a sefydlodd grŵp arbenigol dan gadeiryddiaeth Gaynor Legall. Cyfarfu'r grŵp ar 20 Tachwedd 2025 a disgwylir i'w argymhellion gael eu cwblhau erbyn mis Mawrth 2026.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.

Eich cyf/Your ref P-06-1567
Ein cyf/Our ref JH-/00977/25

Carolyn Thomas AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau

1 Rhagfyr 2025

Annwyl Carolyn,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 12 Tachwedd ynglŷn â'r ddeiseb a gyflwynwyd gan y sefydliad cymunedol, *the Vale for Palestine*.

Mae'r honiadau am ymddygiad rhai o'r protestwyr yn y Rhws yn destun pryder, a byddem yn annog y deisebwyr i gyflwyno unrhyw dystiolaeth i'r Heddlu, fel yr asiantaeth briodol. Byddwn bob amser yn cefnogi protest heddychlon sy'n gweithredu o dan y gyfraith, ond ni fyddwn yn caniatáu i eithafiaeth a lleisiau a allai achosi rhwyg rhwng pobl danseilio'r gwerthoedd sy'n ein dwyn ynghyd. Rydym yn parhau i leisio ein gwrthwynebiad cryf ac absoliwt i gasineb ar bob ffurf, fel y gwnes yn ddiweddar drwy Ddatganiad Llafar Mae Casineb yn Brifo Cymru ar 14 Hydref.

Fel y mae'r ddeiseb yn ei gwneud yn glir, nid cyfrifoldeb Llywodraeth Cymru yw gwahardd grwpiau. Nid yw ein barn ynghylch a ddylid gwahardd grwpiau penodol neu beidio yn ffactor perthnasol yn y ffordd y mae'r Ysgrifennydd Cartref yn gwneud y penderfyniadau hyn. Ni fyddai hefyd yn briodol i Lywodraeth Cymru 'ymchwilio' i weithredoedd grwpiau eithafol. Mae ymateb yr heddlu a'r system cyfiawnder troseddol y tu allan i gylch gwaith ein cyfrifoldebau.

Serch hynny, mae Llywodraeth Cymru yn cyflawni ystod o gamau gweithredu i fynd i'r afael â chasineb a rhagfarn yng Nghymru, gan weithio gydag awdurdodau lleol, yr heddlu a rhanddeiliaid eraill i fonitro a lliniaru tensiynau cymunedol, a thawelu meddwl aelodau'r cymunedau hynny pan fo angen. Rydym hefyd yn parhau i gefnogi cymunedau drwy fentrau gwrth-hiliaeth. Ac rydym yn anelu at greu Cymru wrth-hiliol erbyn 2030, drwy ein Cynllun Gweithredu Cymru Wrth-hiliol sy'n nodi ystod o amcanion er mwyn cyflawni newid ystyrlon.

Mae ein hymgyrch, Mae Casineb yn Brifo Cymru, yn tynnu sylw'r rheini sy'n gweithredu ar sail casineb neu eithafiaeth, neu sydd mewn perygl o weithredu ar y sail honno, at effaith eithriadol negyddol eu gweithredoedd ar y dioddefwr a'u bywydau eu hunain, yn ogystal â phwysigrwydd y rheini sy'n dyst i'r hyn sy'n digwydd o ran sicrhau canlyniad cadarnhaol. Rydym wedi cynyddu cyllideb Mae Casineb yn Brifo Cymru fwy nag 80% yn 2025-26, i'n helpu i sicrhau bod dioddefwyr yn dysgu am y cymorth sydd ar gael, yn enwedig yng nghyd-destun y rhethreg o gasineb sydd ar gynydd.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Jane.Hutt@llyw.cymru
Correspondence.Jane.Hutt@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Rydym wedi ychwanegu 25% at gyllid ein Rhaglen Cydlyniant Cymunedol eleni, i gyrraedd swm o £1.6m ar draws wyth tîm rhanbarthol llywodraeth leol. Mae'r timau yn meithrin cysylltiadau da rhwng cymunedau ledled Cymru ac o fewn iddynt. Mae'r Rhaglen yn gyfrwng i gefnogi cymunedau i gymryd rhan mewn penderfyniadau a pholisïau lleol ac i sicrhau eu bod yn cael eu cynnwys. Mae'r Rhaglen yn fecanwaith allweddol i helpu Llywodraeth Leol ac awdurdodau lleol i fonitro a lliniaru tensiynau o fewn cymunedau ledled Cymru.

Rwy'n gobeithio y bydd yr wybodaeth hon o gymorth i aelodau'r Pwyllgor wrth iddynt ystyried y ddeiseb yn ffurfiol.

Yn gywir,

A handwritten signature in black ink that reads "Jane Hutt". The signature is written in a cursive style with a large initial 'J' and a distinct 'H'.

Jane Hutt AS/MS

Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyfiawnder Cymdeithasol, y Trefnydd a'r Prif Chwip
Cabinet Secretary for Social Justice, Trefnydd and Chief Whip

P-06-1567 Condemn and investigate far-right group ‘White Vanguard’ in Wales Correspondence from the Petitioner to the Committee, 12 January 2026

Dear Petitions Committee,

Thank you for the opportunity to respond further in advance of the Committee’s consideration of Petition P-06-1567.

I am writing to provide additional relevant information and to clarify an important point arising from the Cabinet Secretary for Social Justice’s correspondence.

Since the petition was submitted, White Vanguard has reportedly experienced an internal split. However, there is now credible information suggesting that elements of the group are planning to “re-launch” later this month. In addition, some former members are understood to have aligned themselves with other ultra-extremist organisations, including Aryan Front. This pattern of fragmentation, re-formation and migration between groups is well recognised within far-right movements and does not indicate disengagement or reduced risk.

I would also like to note some disappointment at the recommendation that petitioners submit evidence to the police, as this has already been done. I am aware of at least one ongoing police investigation relating to incidents referenced in the petition. Furthermore, several of the most concerning incidents — including the public display of overtly fascist banners and the chanting of Nazi slogans — took place in the presence of police officers, without any immediate intervention.

This context is central to the concerns raised by the petition. The issue is not a failure to report, but uncertainty about enforcement thresholds, operational decision-making, and accountability when extremist behaviour occurs openly and in full view of authorities. For many in the community, the lack of visible action has been deeply unsettling and has undermined confidence that such behaviour will be robustly challenged.

The petition was therefore never solely about the existence of a single named organisation, but about:

- the public expression of extremist and Nazi ideology in Wales;
- the response — or lack thereof — at the time those incidents occurred; and
- the wider impact on community safety, cohesion and trust when such conduct appears to go unchallenged.

The prospect of a re-launch of White Vanguard, alongside the movement of individuals into other extremist formations, reinforces the need for scrutiny of how far-right activity is monitored in Wales, particularly during periods of instability when groups may become harder to track.

I would welcome the Committee's consideration of whether this petition could assist in:

- seeking further clarification or evidence from relevant policing bodies;
- examining how far-right activity, including splintering and re-branding, is assessed and monitored in Wales;
- clarifying the guidance and thresholds applied to overtly fascist or Nazi behaviour in public spaces; and
- identifying any steps Welsh Government can take, within its devolved responsibilities, to strengthen accountability, community reassurance and public confidence.

I hope this additional information is helpful to the Committee, particularly given the immediacy of recent developments.

Yours sincerely,

P-06-1500 Mae angen arian ychwanegol ar gyfer Cyngor Castell-nedd Port Talbot yn ôl UNSAIN Castell-nedd Port Talbot

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Mark Fisher, ar ôl casglu cyfanswm o 355 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae UNSAIN Castell-nedd Port Talbot yn gofyn am ddyrannu arian y mae mawr ei angen i Gyngor Castell-nedd Port Talbot i ddiogelu gwasanaethau, amddiffyn swyddi, a chadw cymunedau'n ddiogel. Heb yr arian ychwanegol hwn bydd yn rhaid i Gyngor Castell-nedd Port Talbot wneud penderfyniadau ar wasanaethau statudol ac anstatudol, er enghraifft cau llyfrgelloedd, gwasanaethau ieuenctid, amwynderau cyhoeddus, a hefyd diswyddo staff yn orfodol.

Gwybodaeth Ychwanegol:

Bydd yr holl gyllid ychwanegol a ddyrennir i Gyngor Castell-nedd Port Talbot yn cefnogi'r bobl ddifreintiedig sy'n byw yn yr ardal y mae'r swyddi a gollwyd yn TATA Steel wedi effeithio arnyn nhw. Mae'r Undebau Llafur a'r Cyngor Lleol yn gweithio mewn Partneriaeth Gymdeithasol i amddiffyn y gweithlu a bydd unrhyw refeniw ychwanegol yn cynorthwyo partneriaethau ymhellach yn y cyfnod ofnadwy hwn.p-06-

Etholaeth a Rhanbarth y Senedd

- Aberafan
- Gorllewin De Cymru

UK Shared Prosperity Fund 2025 – 2026 – Neath Port Talbot

Neath Port Talbot Council was allocated £14,360,429 UK Shared Prosperity Fund (UKSPF) for the 2025 – 26 Transition Year. UKSPF is a mix of capital and revenue, approximately 30% capital and 70% revenue and needs to be spent by 31st March 2026.

UKSPF Neath Port Talbot Delivery model:

To ensure a strategic, targeted and evidence based approach to delivering the UKSPF, Neath Port Talbot Council Cabinet agreed the following delivery approach on 26th February 2025. The delivery model is consistent with the South West Wales delivery model ensuring alignment with the region's strategic approach with local delivery:

Anchor Projects

Council led projects delivering strategic priorities. The approved anchor projects for Neath Port Talbot are:

- Community
- Place
- Business
- Employability
- Skills

Third party grant schemes

Three third party grant schemes were set up to ensure public, private, voluntary and community groups can access UKSPF funding via these grant schemes:

- Community Prosperity Fund (£1m)
- Place Prosperity Fund (£2m)
- Business Prosperity Fund (£1.25m)

All project delivery is aligned to the UKSPF Investment Priorities and Themes, which are: Communities & Place (Healthy, safe and inclusive communities / Thriving Places); Supporting Local Business (Support for Business); and People & Skills (Employability / Skills)

There are specific outputs and outcomes which need to be delivered by UKSPF projects. These outputs and outcomes are monitored and reported to UK government on a regular basis.

All funding has been allocated and projects are due to finish between December 2025 and March 2026.

The Neath Port Talbot Local Economic Partnership is the local partnership structure for the UKSPF in NPT.

**P-06-1500 Neath Port Talbot UNISON needs additional Funding for NPT Council -
Correspondence from the Petitioner to the Committee, 14 January 2026**

To Petitions Committee

Thank you for your response , my only view is regarding the SPF funding allocation , currently we have over 67 jobs at risk due to the lack of funding allocation .

We ask the committee to consider the implications of the lack of SPF funding will have on our Special Projects that the communities count on also the potential 67 job losses .

Kind regards

Mark Fisher

Branch Secretary

UNISON Neath Port Talbot Branch

P-06-1522 Cynnull uwchgynhadledd i gyflymu buddsoddi cynaliadwy a moesegol gan bensiynau'r sector cyhoeddus.

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Heather Bolton, ar ôl casglu 578 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae gan wyth pensiwn llywodraeth leol Cymru, a reolir drwy Bartneriaeth Pensiynau Cymru, gyfanswm asedau gwerth £25 biliwn (31 Mawrth 2024). Mae polisi Buddsoddiad Cyfrifol, ond mae asedau gwerth miliynau o bunnoedd mewn buddsoddiadau sy'n niweidiol i bobl a'r blaned megis tanwyddau ffosil, datgoedwigo, arfau, a chwmnïau sy'n gysylltiedig â thorri hawliau dynol.

Gwybodaeth Ychwanegol:

Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn ei gwneud yn ofynnol i gyrff cyhoeddus ystyried effaith hirdymor eu penderfyniadau a gweithio tuag at wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru.

Mae un o'r nodau llesiant yn galw am i Gymru fod yn 'Genedl sy'n Gyfrifol yn Fyd-eang'. Mae Derek Walker, Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol, wedi galw ar gyrff cyhoeddus Cymru i gynnal adolygiad brys o fuddsoddiadau pensiwn y sector cyhoeddus i sicrhau eu bod yn foesegol ac yn gynaliadwy. Ar hyn o bryd, mae Rachel Reeves, Canghellor y DU, yn cynnig cyfuno holl gronfeydd pensiwn llywodraeth leol Cymru a Lloegr mewn nifer fach o gronfeydd cyfun a newid eu trefniadau llywodraethu. Mae'n hanfodol i gronfeydd Cymru gael eu cyfeirio at fuddsoddiadau moesegol a chynaliadwy a all fod o fudd ymarferol i bobl ac amgylchedd Cymru yn hytrach na chreu niwed yma a thramor. E.e. tai cymdeithasol cynaliadwy, coedwigaeth adfywiol, ynni gwyrdd lleol, trafnidiaeth werdd, adfer natur.

Etholaeth a Rhanbarth y Senedd:

- Arfon
- Gogledd Cymru

Ein Cyf / Our Ref: AM/CT

Dyddiad / Date: 28 Gorffennaf 2025

Gofynnwch am / Please ask for: Jon Rae

Llinell uniongyrchol / Direct line: 07979018007

E-bost / Email: jon.rae@wlga.gov.uk

Carolyn Thomas AS
Cadeirydd, Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Bae Caerdydd,
Caerdydd,
CF99 1SN

E-bost

Annwyl Carolyn,

Deiseb P-06-1522 Cynnal uwchgynhadledd i gyflymu buddsoddiad cynaliadwy a moesegol gan bensiynau sector cyhoeddus

Mae CLILC yn cefnogi stiwardiaeth foesebol o'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, er bod ein rôl yn ymylol i rôl y cronfeydd pensiynau eu hunain a Phartneriaeth Pensiynau Cymru. Fel y gwyddoch, mae 8 cronfa pensiynau yng Nghymru sy'n rhan o'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol ac sy'n cael eu gweinyddu gan 8 awdurdod lleol. Yr awdurdod cynnal ar gyfer Partneriaeth Pensiynau Cymru yw Cyngor Sir Gâr a'r Cyd-bwyllgor Llywodraethu yw'r corff sy'n gwneud penderfyniadau.

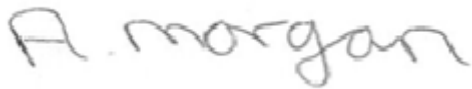
Fodd bynnag, rydym yn hyrwyddo strategaethau sy'n ystyried materion amgylcheddol, cymdeithasol a llywodraethu ochr yn ochr â dadansoddiad ariannol traddodiadol. Yn 2023, cynhaliom seminar yng Nghaerdydd i ddeall y materion hyn yn well o safbwynt y sector, a'r Cadeirydd oedd y Cynghorydd Chris Weaver, sy'n Gadeirydd pwyllgor Cronfa Pensiynau Caerdydd a'r Fro. Y Cynghorydd Weaver yw cynrychiolydd CLILC ar Fwrdd Ymgynghorol y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol hefyd.

Sefydlwyd y Bwrdd dan Adran 7 Deddf Pensiynau Gwasanaethau Cyhoeddus 2013 a Rheoliadau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol 110-113. Ei ddiben yw annog arfer

gorau, bod yn fwy tryloyw a chydlynu materion technegol a rhai safonol. Mae'n gweithio'n agos gyda Llywodraeth y DU a budd-ddeiliaid eraill yn cynnwys y Rheoleiddiwr Pensiynau.

Mae newidiadau ar y gweill i'r trefniadau cyfuno sy'n cael eu harwain gan Drysorlys y DU, yn canolbwyntio ar gryfhau'r potensial ar gyfer buddsoddi a llywodraethu. Byddem yn hapus i ddarparu mwy o wybodaeth am hynny i aelodau'r Senedd pe bai'n ddefnyddiol.

Yn gywir,

Y Cyngorydd Andrew Morgan OBE
Arweinydd CLILC

Eich cyf/Your ref P-06-1522
Ein cyf/Our ref MA/JB/00672/25

Carolyn Thomas AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau

20 Awst 2025

Annwyl Carolyn,

Diolch ichi am eich llythyr dyddiedig 24 Mehefin ynglŷn â Deiseb P-06-1522 – "Cynnull uwchgynhadledd i gyflymu buddsoddi cynaliadwy a moesegol gan bensiynau'r sector cyhoeddus". Mae pensiynau galwedigaethol, gan gynnwys y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, yn parhau i fod yn fater a gedwir yn ôl, a Llywodraeth y DU sy'n gyfrifol am wneud penderfyniadau ar y cynllun hwnnw. Nid oes gennyf unrhyw bwerau mewn perthynas â'r cynllun, na sut mae'n cael ei weithredu.

Fel y mae'r ddeiseb yn nodi, lansiodd Llywodraeth y DU adolygiad o bensiynau y llynedd, gyda'r nod o hybu buddsoddiad, gan gynnwys buddsoddi mewn economïau lleol ac yn y DU; cynyddu maint cronfeydd buddsoddi; a mynd i'r afael â gwastraff a dyblygu yn y system bensiynau. Mae'r rhain, wrth gwrs, yn amcanion y mae Llywodraeth Cymru yn eu cefnogi'n llawn. Mae Llywodraeth Cymru wedi mynegi ei chefnogaeth gref tuag at greu Partneriaeth Pensiynau Cymru (neu gronfa Cymru) a oedd yn rhagflaenu'r trefniadau cyfuno ehangach yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

Yn dilyn yr ymgynghoriad hwn, cyflwynodd Llywodraeth y DU ei Bil Cynlluniau Pensiwn ym mis Mehefin eleni. Os caiff ei basio, bydd yn cryfhau gallu cronfeydd pensiynau Llywodraeth Leol i fuddsoddi mewn seilwaith ac er budd economaidd lleol a rhanbarthol. Bydd yn ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdodau sy'n gweinyddu'r pensiynau weithio gyda chydbwyllgorau corfforedig i nodi cyfleoedd buddsoddi posibl sy'n addas ar gyfer buddsoddi pensiynau.

Mae'r ddeiseb yn cyfeirio'n gywir at ddeddfwriaeth nodedig Llywodraeth Cymru, Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015, a ddylai lywio penderfyniadau cyrff cyhoeddus. Mae ein Rhaglen Lywodraethu yn pwysleisio'r angen i greu Cymru gryfach, decach, a gwyrddach gyda ffocws ar fynd i'r afael â'r newid yn yr hinsawdd a chyflawni Sero Net erbyn 2050. Mae'n amlwg bod rôl bwysig yma i fuddsoddwyr pensiwn a buddsoddwyr eraill i fuddsoddi mewn camau gweithredu cadarnhaol mewn perthynas â'r hinsawdd ac i gefnogi economi Cymru. Rwy'n gobeithio y bydd Partneriaeth Pensiynau Cymru yn parhau i ddatblygu ei gweithgareddau yn unol â'r blaenoriaethau hyn.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Jayne.Bryant@llyw.cymru
Correspondence.Jayne.Bryant@gov.Wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb i ohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Rwyf innau a'm rhagflaenwyr wedi trafod hyn gydag Arweinwyr ac Aelodau'r Awdurdod Pensiwn. Roedd hyn yn cynnwys trafodaeth yn y Cyngor Partneriaeth Llywodraeth Leol gydag Arweinwyr etholedig, pan gyflwynodd Cadeirydd Partneriaeth Pensiynau Cymru y camau yr oedd y gronfa yn eu cymryd i gynyddu cyfleoedd i fuddsoddi mewn modd sy'n cael effaith gadarnhaol ar yr hinsawdd, ac i ystyried y risgiau a achosir gan fuddsoddiadau mewn cronfeydd sy'n gysylltiedig â thanwydd ffosil.

Yn sgil hynny, hwylusodd CLILC, ar y cyd â Chyfeillion y Ddaear, ddigwyddiad i adeiladu ymhellach ar y sgysiau a gynhelir ledled Cymru ar ddatgarboneiddio cronfeydd pensiwn. Roedd aelodau etholedig a swyddogion yn bresennol yn y digwyddiad hwnnw. Cafodd ei gadeirio gan Gadeirydd Pwyllgor Llywodraethu Partneriaeth Pensiynau Cymru ar y pryd, ac roedd yn cynnwys siaradwyr gwadd o gwmni'r Good Economi, Ysgol Fusnes Prifysgol Leeds, a Chronfa Bensiwn Abertawe. Cyn y trafodaethau llawn ar yr heriau i ddatgarboneiddio pensiynau a sut i'w goresgyn, cafwyd cyfle i wrando ar y siaradwyr arbenigol hyn yn rhannu eu profiadau wrth symud tuag at bensiwn cynaliadwy.

Er i'r trafodaethau gydnabod bod yn rhaid i'r cronfeydd sicrhau eu bod yn gallu bodloni gofynion pensiwn eu haelodau, roedd cytundeb cyffredinol ar y potensial i gronfeydd hefyd gefnogi'r gweithgarwch i ehangu sectorau sy'n cynhyrchu enillion ar yr un pryd â chyfrannu'n gadarnhaol tuag at nodau sero net. Cafodd tai fforddiadwy, cyllid busnesau bach a chanolig a dargedir, ynni glân, a chyfalaf natur i gyd eu nodi fel enghreifftiau sydd â photensial o'r fath.

Rwy'n gobeithio bod yr wybodaeth hon o gymorth ichi.

Yn gywir,

Jayne Bryant AS/MS

Ysgrifennydd y Cabinet dros Lywodraeth Leol a Thai
Cabinet Secretary for Housing and Local Government

Eich cyf / Your ref:

Gofynnner am / Please ask for: Anthony Parnell

Dyddiad / Date: 10 December 2025

E-bost / E-mail: Walespensionpartnership@carmarthenhire.gov.uk

Carolyn Thomas, MS
Chair of the Petitions Committee
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

Petition P-06-1522 Convene a summit to accelerate sustainable and ethical investment by public sector pensions

Dear Carolyn Thomas, MS

Thank you for your letter dated 26 June 2025 in relation to the above petition and firstly please accept my apologies for the delay in responding.

The Wales Pension Partnership (WPP) is committed to carrying out our duties as an asset owner responsibly. We aim to be responsible stewards of our investments, reflected in both our asset-allocation and stewardship decisions, which are implemented by our service providers on our behalf.

We regularly review (and evolve) our approach, working with stakeholders to ensure our investments continue to reflect our legal obligations, as well as the values outlined in our suite of Responsible Investment Policies. For example, we recently consolidated our passive-equity allocations into a bespoke single pooled fund. The fund applies WPP's stewardship processes (including voting) and incorporates various ESG criteria (including forward-looking climate factors) into the fund structure. We are currently reviewing our investment framework as a whole, including exclusions that could apply to all WPP investments, a statement on which is available on our website.

At the heart of our approach is the collaboration we have achieved between our partner funds across Wales, which we are pleased will continue in 2026 through the WPP Investment Management Company, in line with the UK Government's Fit for the Future plans. We see our partnership as a particular strength of the WPP, and hope to continue reflecting the unique cultural and national characteristics of Wales within our investments, where possible. This includes investing in local opportunities that promote economic growth and support communities within Wales. We already invest in a number of areas explicitly

mentioned in the Committee's petition (P-06-1522), including social housing, regenerative forestry and local green energy. This includes recent allocations to a forestry fund that will generate income from sustainably harvested timber within Wales, supporting carbon sequestration, habitat protection and local job creation. We have also worked with our infrastructure partners to develop both renewable capacity and supportive technologies, including battery-storage infrastructure on the sites of former coal-fired power plants. On the social side, one of our private-debt allocations looks to deliver affordable housing in Wales, supporting housebuilders while targeting economic growth and job creation.

We are keen to understand what impact our current investments (not just at the Pool level, but across the investments of our underlying partner funds) have within Wales. To that end, we recently partnered with The Good Economy to undertake an all-Wales place-based impact-investing report. This will draw on elements of the Well-being of Future Generations (Wales) Act and should provide insight (including informing future activity) into the extent that our investments are contributing directly in Wales to specific areas of impact, including: affordable housing; regeneration; infrastructure; clean energy; natural capital; job creation; and business growth.

Yours Faithfully,

Cllr. Peter Lewis
Chair of the Joint Governance Committee, Wales Pension Partnership

To: The Petitions Committee of the Senedd

From: Heather Bolton Divest Gwynedd

Date: 19 January 2026

Subject: Response to Correspondence regarding Petition P-06-1522

Dear Carolyn Thomas, Chair of the Petitions Committee,

Thank you for the opportunity to respond to the letters provided to us in your latest email. We have endeavoured to respond within the questions allocated in said email. Should you wish to receive any additional information, please do let us know.

1. What are your thoughts on the attached documents?

We acknowledge the responses from Cllr. Peter Lewis (WPP) and Cabinet Secretary for Housing Jayne Bryant MS. It is encouraging to see the WPP's transition toward an FCA-regulated Investment Management Company by March 2026 and their partnership with The Good Economy to report on place-based impact investment.

However, these documents describe improved processes without a definitive commitment to divestment. A commitment on decarbonisation was expressed by Senedd members when motion NDM 7964 was passed with only one vote against in May 2022. This motion "called on the Welsh Government to work with the public sector to agree a strategy to decarbonise pensions by 2030, thus bringing them into line with current public sector targets". The proposed summit would provide much needed stimulus for such a strategy and ensure compliance with the wishes of Senedd members. While the WPP states it is "currently reviewing its investment framework" this language has been used for several years without resulting in a hard policy to exit fossil fuels or companies complicit in human rights violations.

The Welsh Government's response identifies pensions as a "reserved matter" but we believe this underplays the "soft power" and leadership role the Senedd can exert—as it did when Wales became the first nation to declare a Climate Emergency. Again, the proposed summit would provide an opportunity for demonstration of this leadership role.

The Petitions Committee has a proven track record of exercising leadership on non-devolved issues when they impact the Welsh public. Under the chairmanship of Jack Sargeant MS, the Committee conducted high-profile scrutiny into the prepayment meter scandal and the need for social energy tariffs. Although energy policy is reserved to Westminster, the Committee issued hard-hitting recommendations to the Welsh Government, successfully

urging them to use their intergovernmental channels to press the UK Government and Ofgem for urgent reform. This work demonstrated that the Committee and the Welsh Government can effectively act as a catalyst for national change, even when direct legislative power lies elsewhere.

2. Does it adequately address the issues that you raised?

No, it does not. The primary objective of the petition—a national summit to accelerate the transition away from unethical and climate-damaging investments—remains unaddressed. The letter from the Cabinet Secretary repeats many points made in previous letters and does not address the urgency of the issue at hand. The Event about decarbonisation of funds she mentions, took place in 2023 and although potentially valuable, resulted in no concrete outcomes.

-The exclusions gap: The WPP mentions exclusions for tobacco and coal. However, it continues to hold significant stakes in oil and gas companies. Until there is a time-bound commitment to divest from all fossil fuel companies, the pool is not aligned with Wales's own 2030 and 2050 climate targets.

-The accountability gap: While governance is being strengthened, there is no mandate for alignment with the Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015. The Act is currently treated as an “inspiration” rather than a hard constraint on fiduciary duty.

3. Do you have further questions in response?

In light of the March 2026 deadline for the new WPP operating model, we ask:

1. Exclusion timeline: When will the review of the investment framework be completed, and will it include a commitment to phase out all fossil fuel holdings by 2030?

2. Human rights standards: Will the new investment management company adopt a robust “Human rights due diligence” policy that triggers automatic divestment from companies operating in illegal settlements or conflict zones or otherwise involved in human rights abuses.?

3. Fiduciary duty: How is the WPP evolving its approach to *acting in members best interests*? Is the framework being updated to ensure that long-term climate stability and biodiversity resilience is given the same weight as short-term financial returns when making investment decisions? These factors will increasingly outweigh all others in benefits to scheme members, e.g. a new report from the Institute and Faculty of Actuaries and the University of Exeter has found that previous analyses may have substantially underestimated the economic impact of climate change. Research by the U.K's Climate Financial Risk Forum suggests that a “plausible, severe combined climate

and nature shock scenario” could lead to a global economic contraction of between 15% and 20%.

4. Public and petitioner involvement: As the WPP transitions to its new governance structure, what formal mechanisms will be put in place to ensure that petitioners, LGPS scheme members, and the wider Welsh public can meaningfully participate in and influence future investment and divestment decisions? In particular, will LGPS scheme members’ attitudes to fossil fuel holdings and investments in companies associated with human rights abuses be systematically explored, given that surveys conducted elsewhere have suggested these to be major concerns for scheme members? On the subject of public involvement, we would also draw the committee’s attention to the continued exclusion of the public from certain parts of WPP JGC meetings relating to climate risk, responsible investment and engagement reports. Legal advice obtained from Odette Chalaby (at the time with No5 Chambers), via the Environmental Law Foundation has cast doubt on these blanket exclusions.

The proposed summit would provide a forum to address such issues.

4. Additional information for the committee

-Scale of the issue: Research indicates that Welsh LGPS funds still hold over £1 billion in fossil fuel companies and firms associated with international law violations and human rights abuses. A Size of Wales and Global Canopy report from November 2023 estimated that close to £10 billion of Welsh LG funds are at risk of exposure to companies involved in global deforestation. These investments, alongside driving climate change and biodiversity loss are often accompanied by human rights abuses impacting local communities.

-Public demand: Our calls for the public sector to lead by example through divestment is widely supported and we request that the committee act on those concerns with urgency. We have the support of partners such as Divest Cymru, Climate Cymru, Global Climate Justice Group Wales, PSC Cymru and more. Furthermore, several Welsh Councils including Cardiff, Swansea, Gwynedd, Carmarthenshire, Monmouthshire, Clwyd, Newport, Powys, Ceredigion, Caerphilly and Neath Port Talbot have passed motions in relation to divestment from fossil fuel companies and /or those complicit in human rights abuses in Palestine and elsewhere.

-Investment and divestment: The WPP investments of the Sustainable Active Equity Fund, such as in social housing, renewables etc are very much welcomed. However, this is presently only a small proportion of the total WPP fund. There is a massive potential for an increase in such sustainable place-based investments which would directly benefit both fund members and Wales as a whole. The Summit suggested in the petition could serve to facilitate the identification of potential

investments of this kind which would be mutually beneficial to WG and the WPP fund. Investment managers have told us that finding suitable place-based investments have proved challenging in the past.

It is also important to say that ethical and sustainable investments do not cancel out harmful ones, these need to be addressed urgently.

-Financial returns on fossil fuel vs non-fossil fuel investments: Various providers

of decision support tools for the global investment community publish indices that reveal superior performance of non-fossil fuel investments relative to fossil fuel investments. For example, the Morgan Stanley Capital International World Index excluding fossil fuel investments has risen considerably more than the parent MSCI World Index (which does include fossil fuel investments) over the period 2012-2025, with superior performance in 11 out of 14 years.

(<https://www.msci.com/documents/10199/255599/msci-world-ex-fossil-fuels-index-usd-net.pdf>).

Claims are often made that fossil fuel divestment is non-compliant with fiduciary duty; such comparative indices and other evidence show these claims to be unfounded. In addition, there is an increasing risk of stranded assets of fossil fuel investments.

-Limitations of the current policy of engagement: The success of engagement is repeatedly overstated by engagement providers with a vested financial interest. For example, the Local Authority Pension Fund Forum Annual Report for 2024 showed that of 48 recommendations in AGM voting alerts that were directly related to climate policies, just one was successful, on National Grid's Climate Transition Plan. Case studies from the report showed that despite engagement efforts, BP abandoned a target to cut oil and gas output by 2030 and Shell cut its net carbon intensity targets.

Petitions committee as leader: We maintain that the Petitions committee should lead on planning the scope and format of this summit. The Senedd has a clear precedent for investigating non-devolved matters that impact the Welsh public. For example, the Culture and Communications Committee previously produced an influential report and recommendations for S4C, despite broadcasting being a reserved issue. Given that public pensions involve billions in Welsh deferred wages and directly affect our long-term climate resilience, we believe this issue merits the same proactive leadership. We urge the Committee to start the process of defining this summit's scope to ensure our investments align with the Well-being of Future Generations Act.

We look forward to your response,

Kind Regards,

Heather Bolton, Divest Gwynedd

Eitem 3.3

P-06-1543 Cadwch uned mân anafiadau Aberteifi ar agor ar benwythnosau

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Mark Gibbins, ar ôl casglu 2,797 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae cyllid cyfnod treial yr uned mân anafiadau yn dod i ben, ac mae'r gwasanaeth yn cymryd pwysau oddi ar unedau damweiniau ac achosion brys yng ngorllewin Cymru, sydd â'r amseroedd aros hiraf yng Nghymru.

Etholaeth a Rhanbarth y Senedd

- Gorllewin Caerfyrddin a De Sir Benfro
- Canolbarth a Gorllewin Cymru

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Bwrdd Iechyd Prifysgol
Hywel Dda
University Health Board

Ein cyf/Our ref: CEO.18672

Gofynnwch am/Please ask for: Anna Alderson

Rhif Ffôn /Telephone: 01267 239892

Dyddiad/Date: 17 December 2025

Swyddfeydd Corfforaethol, Adeilad Ystwyth
Hafan Derwen, Parc Dewi Sant, Heol Ffynnon Job
Caerfyrddin, Sir Gaerfyrddin, SA31 3BB

Corporate Offices, Ystwyth Building
Hafan Derwen, St Davids Park, Job's Well Road,
Carmarthen, Carmarthenshire, SA31 3BB

Carolyn Thomas MS
Chair
Petitions Committee
By email: petitions@senedd.wales

Dear Carolyn

Re: Petition P-06-1543 Keep weekend opening at Cardigan Minor Injuries Unit

Thank you for your correspondence of 23 October 2025 in respect of the recent petition: P-06-1543 Keep weekend opening at Cardigan Minor Injuries Unit, and I apologise for my delay in responding.

By way of background, last winter the Health Board utilised some funds from its Urgent and Emergency Care (UEC) allocation received from Welsh Government to pilot the opening of the Cardigan Same Day Urgent Care (SDUC) Unit seven days a week, to address the increased winter pressures and to support our population. The pilot demonstrated that the increased opening of the SDUC Unit at Cardigan Integrated Care Centre (CICC) had a positive impact in mitigating some Emergency Department attendances that would otherwise have presented at Bronglais General Hospital and/or Glangwili General Hospital.

The intention of the pilot was to test the impact and inform our future service modelling and design.

Subsequently, the Health Board is now looking to develop a business case to cover a seven-day week Clinical Streaming Hub at the CICC. The business case is currently being developed and will form part of the Health Board's wider UEC programme. The intention is to present a report on the business case to the Public Board for further consideration at its meeting on 29 January 2026.

It should be noted, however, that until support is gained to secure the required resources, the Health Board is, at present, unable to move to a permanent seven-day week SDUC model.

I trust this information is of assistance.

Yours sincerely

Prof Phil Kloer
Chief Executive

Swyddfeydd Corfforaethol, Adeilad Ystwyth,
Hafan Derwen, Parc Dewi Sant, Heol Ffynnon Job,
Caerfyrddin, Sir Gaerfyrddin, SA31 3BB

Corporate Offices, Ystwyth Building,
Hafan Derwen, St Davids Park, Job's Well Road,
Carmarthen, Carmarthenshire, SA31 3BB

Cadeirydd / Chair
Dr Neil Wooding CBE
Prif Weithredwr / Chief Executive
Professor Phil Kloer

Tudalen y pecyn 89

**P-06-1543 Keep weekend opening at Cardigan minor injuries unit -
Correspondence from the Petitioner to the Committee, 16 January 2026**

Hello,

Thank you all for looking at this and taking the matter seriously,

Whilst I understand this is of a funding issue,

Public health and service should be considered too, people are dying due to the travel times involved also the pressures on staff at the other hospitals in the region must also be considered.

Many thanks

Mark Gibbins

P-06-1544 Dylid cymryd camau brys i wella'r GIG yng Ngorllewin Cymru, a mynd i'r afael â'r argyfwng yn Ysbyty Glangwili.

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Christine Castle, ar ôl casglu cyfanswm o 1,304 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae lleihau/cau gwasanaethau mewn ysbytai eraill ym Mwrdd Iechyd Hywel Dda wedi achosi argyfwng yng Nglangwili. Mae cleifion yn gorfod teithio pellteroedd mawr i gyrraedd gofal brys, gan felly gynyddu dibyniaeth ar ambiwlansys.

Nid yw'r Uned Penderfyniadau Clinigol (CDU) bellach yn weithredol fel Uned Penderfyniadau Clinigol go iawn ac mae'n gweithredu fel ward, gyda chleifion sâl yn cael eu gorfodi i gysgu mewn cadeiriau yn yr Uned honno neu i aros mewn adrannau damweiniau ac achosion brys gan nad oes lle ar ward i'w derbyn i'r ysbyty. Mae staff y GIG yn gwneud eu gorau ond mae'r sefyllfa'n anghynnaladwy.

Etholaeth a Rhanbarth y Senedd

- Dwyrain Caerfyrddin a Dinefwr
- Canolbarth a Gorllewin Cymru

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Bwrdd Iechyd Prifysgol
Hywel Dda
University Health Board

Ein cyf/ Our ref: CEO.18668

Gofynnwch am/Please ask for: Sonja Wright

Rhif Ffôn / Telephone: 01267 239730

Dyddiad/ Date: 16 December 2025

Swyddfeydd Corfforaethol, Adeilad Ystwyth
Hafan Derwen, Parc Dewi Sant, Heol Ffynnon Job
Caerfyrddin, Sir Gaerfyrddin, SA31 3BB

Corporate Offices, Ystwyth Building
Hafan Derwen, St Davids Park, Job's Well Road,
Carmarthen, Carmarthenshire, SA31 3BB

Carolyn Thomas MS
Chair of the Petitions Committee
By email: petitions@senedd.wales

Dear Carolyn,

Re: Petition P-06-1544 Take urgent action to improve the NHS in West Wales, and address the crisis at Glangwili Hospital

Thank you for your correspondence dated 23 October 2025 highlighting the above petition and details of the consideration given to its contents by the Petitions Committee at its meeting on 6 October 2025.

The Health Board accepts and acknowledges that the Health Board has a number of fragile services and that the experience for some of our patients is not always as it would want it to be. Over recent years there have been a range of factors, including Covid, economic challenges and a deterioration in the health of the population, that have added to existing pressures on NHS services, alongside demographic impacts linked to an ageing population. These challenges are not unique to Hywel Dda or to one specific hospital and, as the petition correspondence notes, similarly affect Health Boards in NHS Wales and across the UK.

Alongside these general factors, the Health Board faces a number of specific challenges. These include workforce deficits, an ageing estate, rurality and the duplication of hospital services on multiple sites:

Workforce Deficits: Over recent years the Health Board has been successful in recruiting to nursing vacancies, supported by the recruitment of around 300 internationally educated nurses and a successful apprenticeship programme, enabling Band 5 vacancies to reduce to 0.8% (down from 9% in 2021). In turn this has allowed a significant reduction in the use of agency nurses (64% lower than last year).

Having a fully established, substantive workforce is vital to providing high quality services and an improved patient experience. We are now seeking to take a similar approach to medical staffing, another area where there has traditionally been

Swyddfeydd Corfforaethol, Adeilad Ystwyth,
Hafan Derwen, Parc Dewi Sant, Heol Ffynnon Job,
Caerfyrddin, Sir Gaerfyrddin, SA31 3BB

Corporate Offices, Ystwyth Building,
Hafan Derwen, St Davids Park, Job's Well Road,
Carmarthen, Carmarthenshire, SA31 3BB

Cadeirydd / Chair
Dr Neil Wooding CBE
Prif Weithredwr / Chief Executive
Professor Phil Kloor

Tudalen y pecyn 92

significant deficits. While this is a more complex area to address, a programme of work has been established to ensure further progress is made with this.

Estate: It is well documented that the Health Board faces considerable challenges from its ageing estate. Glangwili General Hospital (GGH) is the oldest acute hospital in Wales and nearly 90% of the Withybush General Hospital (WGH) site is affected by Reinforced Autoclaved Aerated Concrete (RAAC). The Health Board, supported by Welsh Government, has spent over £50m on these two sites alone over the past few years. Unfortunately, most of this expenditure is in response to critical service continuity risks, such as RAAC, remedial fire works and other aspects, including electrical infrastructure.

We accept that patients may not have seen improvement in the care environment through these investments, nor have they served to increase capacity or efficiency. We continue to work closely with Welsh Government to determine the strategic plan for these sites and to secure the investment required to deliver fit-for-purpose hospital facilities for the long-term.

The Health Board has recently received confirmation of Welsh Government funding for over £2m investment to deliver improvements at GGH. This will enable increased capacity and a better patient environment at Priory Day Hospital in GGH for patients who currently access the Emergency Department (ED). Work on this will commence immediately and is expected to be completed by March 2026.

With regard to the specific concerns raised in the petition:

- The reduction/ closure of services at other Hywel Dda hospitals has caused a crisis at Glangwili.
- Patients are having to travel huge distances to reach emergency care, increasing reliance on ambulances.
- The CDU is no longer functional as a true Clinical Decisions Unit and is operating as a ward, with unwell patients being forced to sleep in chairs in the CDU or remain in A&E as there is no ward space to admit them.

Service configuration: We understand there are strong feelings about local hospitals and access to services. Given our rurality, West Wales typically has services spread across multiple sites. This often means services are fragile, reliant on a small number of individuals and unable to meet modern standards of care. We were explicit in our strategy, *A Healthier Mid and West Wales* (2018) that this is unsustainable. At the same time, the distances in West Wales are well known and the transport infrastructure is poor.

A refresh of the *A Healthier Mid and West Wales* strategy is currently underway, supported by a public engagement exercise concluding on 28 November 2025. As part of the refresh, work on the Health Board's existing transport strategic plan will be refined, to consider how best to adapt to meet local transport needs, with room to allow for the outcomes of the Clinical Services Plan consultation and longer-term strategic thinking. The strategy refresh will also reflect that the Health Board has had further constructive discussions with Welsh Government on the infrastructure challenges facing the organisation, in particular at the WGH and GGH sites. A draft refreshed strategy will be reviewed by the Board at its public meeting in January 2026.

Change will be necessary and we will continue to work with our population to identify the most appropriate solutions and mitigate the impacts as much as possible. We have recently undertaken engagement and consultation activities, for example on the Minor Injury Unit at Prince Philip Hospital (PPH) and on our Clinical Services Plan, where all responses are analysed and reported to the Board, playing an important part in decision-making. The Clinical Services Plan will be presented to the Board at an Extraordinary Public Board meeting in February 2026, where the Board will be asked to make decisions on the next steps.

The Health Board also acknowledges the challenges it faces in regard to Pathway of Care Delays (delayed discharge) and long lengths of stay:

- Pathway of Care Delays are increasing; 258 delays were reported for October 2025 (against a target of 174). This reflects the system's challenge in moving patients through to appropriate care settings. October 2025 data also shows that clinically optimised patient discharge before midday remains low across all Hywel Dda hospital sites, limiting ward bed availability for new admissions.
- Long lengths of stay: performance data for October 2025 shows GGH and PPH having the highest numbers of patients staying over 50 days (40–45 patients) and over 100 days (10–15 patients).

A range of actions and plans to address delayed discharge and length of stay are being progressed to address these challenges, including:

- Front and Back Door Reset Weeks which are driving some improvements in handover times.
- 'Call before Convey' and direct lines to Clinical Streaming Hubs for Care Homes.
- Recruitment of Optimal Flow Practitioners from Welsh Government pilot monies and implementation of new policies.
- Development of staff training and awareness videos to support patient flow and discharge planning, including the roll out of an online discharge toolkit for staff, with discharge resources and training material.
- Roll-out of Care Home Falls Training and falls equipment across the Health Board in December 2025, with the aim of improving falls responses in care homes, reducing harm, and reducing conveyance rates from care homes to EDs.
- Launch of an integrated Strengths Based Collaborative Communication training programme to support discharge planning.
- Launch of a transport service to support Clinical Streaming services across the Health Board in December 2025, to support effective Hospital at Home services and reduce ED attendances.

Patient Experience in A&E: In order to improve patient experience in A&E, the Health Board is progressing the following initiatives under its Urgent and Emergency Care (UEC) Environment Programme:

- **Cleanliness and Facilities:** A comprehensive scoping exercise has been completed for domestic and portering staff coverage in EDs with a gap analysis on service provision and standards underway. Environmental audits, including domestics, estates, and nursing, are regularly conducted, with results reviewed to drive improvements. Early involvement of Infection Prevention & Control (IP&C) is being embedded in all room reconfigurations and upgrades

- **Patient Experience and Communication:** Patient information screens are being installed and maintained across all sites, with a focus on delivering consistent, clear messaging about ED processes, nutrition, hydration, and wayfinding. Content is being developed with our Communications and Engagement colleagues to ensure all patients and relatives are kept informed during their visit.

Refurbishments have been made to key areas, such as relatives' viewing rooms and paediatric waiting rooms (including sensory rooms) to improve comfort, privacy, and dignity for patients and their families. These changes are designed to reduce anxiety and create a more compassionate environment.

- **Digital and Service Innovations:** Digital solutions to improve patient flow and experience are being explored, such as self-registration and e-triage systems. A pilot for a wayfinding robot and the procurement of sensory equipment for patients with learning disabilities or dementia are underway, supported by charitable funds.
- **Staff Support and Training.** A baseline audit of patient experience has been completed, providing a benchmark for future improvements. The presence of PALS (Patient Advice and Liaison Service) team members in reception areas are also being organised to further enhance the patient and staff environment.

Comprehensive details of immediate actions and the progression of systemic solutions to address the challenges facing UEC and to build resilience into the UEC system are included in the following paper (slides 9-11), which was reviewed by the Board at its public meeting held on 27 November 2025:

[Urgent Emergency Care, Six Goals Programme Update](#)

I hope that this information provides you with some assurance regarding the Health Board's plans to address the concerns raised in the petition.

Yours sincerely

Professor Phil Kloer
Chief Executive

P-06-1544 Take urgent action to improve the NHS in West Wales, and address the crisis at Glangwili hospital - Correspondence from the Petitioner to the Committee, 21 January 2026

Dear Kayleigh, Carolyn and Prof Kloer

Many thanks for this comprehensive update and reassurance that the Health Board are aware and acting to try to resolve the issues raised in the petition.

Whilst I am grateful to the Health Board and the Petitions Committee for acting and raising this matter, I am not at all reassured that the Welsh Government have also been held to account. As was raised in the additional correspondence that I supplied with the petition, and as Prof Kloer also noted in their response, there are a number of examples that demonstrate that this is a Wales-wide matter and that Welsh Government are culpable also. In the case of this petition, Welsh Government should be answering the strength of feeling from residents and patients within the Hywel Dda region for this Health Board to be fully supported via public funds and political will. Additionally Welsh Government are answerable to the wider public of Wales to deliver comprehensive action that does not focus entirely on Cardiff and the surrounding area.

For the Minister to have answered the initial discussion at the Petitions Committee by leaving the onus solely to the Health Board for a response, when health is a devolved matter for which Welsh Government should be held accountable did not feel appropriate. I would welcome a Welsh Government response to ensure that the answer to these issues is joined up and comprehensive, as no one service can resolve such systemic issues alone.

With kind regards

Christine

P-06-1545 Rhoi'r gorau i orfodi plant ysgol i ddadwisgo o flaen staff/cyfoedion mewn ystafelloedd newid 'agored'.

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Louise Phillips, ar ôl casglu 1,281 o lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Mae plant mewn addysg uwchradd yn haeddu preifatrwydd a diogelwch, ac i beidio â theimlo eu bod yn cael eu gorfodi i ddadwisgo o flaen eu cyfoedion/staff mewn ystafelloedd newid cyffredin, agored ar gyfer pwnc gorfodol (er eu bod wedi'u gwahanu yn ôl rhyw ar hyn o bryd). Mewn byd lle mae plant yn cael eu hymgrymuso i fod yn nhw eu hunain, ac i archwilio'r cysyniadau o rywedd, hawliau, cydraddoldeb a chynhwysiant, nid yw rhai cyfleusterau newid ar gyfer addysg gorfforol mewn ysgolion cyfun yn cynnig fawr ddim preifatrwydd/urddas, os o gwbl, ac mae hynny'n peri pryderon mawr o ran diogelu.

Gwybodaeth Ychwanegol:

Mae gan blant yr hawl i breifatrwydd ac i fod yn ddiogel, felly ni ddylai newid mewn ystafell newid gyffredin, agored deimlo'n orfodol. Mae gan oedolion yr hawl i ddewis ond nid plant, oherwydd bod y cyfleusterau annigonol presennol yn cael eu rhannu gan ddosbarthiadau mawr, ac mae hwn yn fater o ddiogelu. Mae gan bobl ifanc yr hawl i breifatrwydd (Erthygl 16, CCUHP), felly mae'n rhaid i'r awdurdod lleol ddatrys y mater hwn cyn gynted â phosibl, gyda chefnogaeth y Llywodraeth.

Argymhellir canllawiau clir ar gyfer cadw plant a phobl ifanc yn ddiogel tra eu bod newid, am resymau sy'n cynnwys y canlynol, ymhlith eraill:

- mae rhai plant yn teimlo'n agored i niwed/mae plant yn agored i niwed;
- gall achosi pryder;
- anabledau;
- plant o wahanol grefyddau, credoau a chefnidiroedd diwylliannol, neu blant sy'n drawsryweddol, anneauidd neu'n cwestiynu eu hunaniaeth o ran rhywedd;
- gall staff a gwirfoddolwyr deimlo'n ansicr ynghylch goruchwyllo ystafelloedd newid a sut i sicrhau bod pob plentyn ac oedolyn yn ddiogel; a
- bod yn sensitif i'r unigolion hynny sy'n aeddfedu'n gorfforol yn llawer cynharach neu'n hwyrach na'u cyfoedion.

Etholaeth a Rhanbarth y Senedd

- Rhondda
- Canol De Cymru

Eich cyf/Your ref P-06-1545
Ein cyf/Our ref MA/LN/01245/25

Carolyn Thomas AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN
Government.Committee.Business@llyw.cymru

22 Rhagfyr 2025

Annwyl Carolyn,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 22 Hydref 2025 ynglŷn â Deiseb P-06-1545 *Rhoi'r gorau i orfodi plant ysgol i ddadwisgo o flaen staff/cyfoedion mewn ystafelloedd newid 'agored'*. Rwy'n gwerthfawrogi'r cyfle i ystyried sylwadau, cwestiynau ac argymhellion pellach y deisebwyr sydd ynghlwm wrth eich llythyr. Rwy'n deall hefyd y bydd y ddeiseb yn cael ei chadw'n agored i ddisgwyl am fy ymateb.

Rwyf wedi adolygu sylwadau, cwestiynau ac argymhellion y deisebwyr ochr yn ochr â'm hymateb cyntaf cynhwysfawr. Mewn perthynas ag argymhellion (1) a (2) y deisebydd, credaf fod fy ymateb cyntaf yn amlinellu'n glir safbwynt Llywodraeth Cymru. Mewn perthynas ag argymhelliad (3) a diogelu, rwy'n ychwanegu'r canlynol at fy ymateb cyntaf. Er gwybodaeth, byddwn yn cynnal adolygiad o'n trefniadau diogelu yn ystod y misoedd nesaf, ac rwyf wedi gofyn i swyddogion sicrhau bod ystyriaeth yn cael ei roi i'r mater hwn fel rhan o'r gwaith hwnnw. Yn ogystal, byddwn hefyd yn diweddarau ein canllawiau Cadw Dysgwyr yn Ddiogel presennol, bydd hyn yn destun ymgynghoriad llawn a bydd y deisebydd yn cael cyfle i godi unrhyw bryderon fel rhan o'r broses honno.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Lynne.Neagle@llyw.cymru
Correspondence.Lynne.Neagle@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn y Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn y Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 98
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Ar ôl ystyried y mater yn llawn, nid oes gennyf unrhyw wybodaeth ychwanegol arall i'w darparu ar hyn o bryd.

Yn gywir,

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Lynne Neagle'.

Lynne Neagle AS/MS

Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg
Cabinet Secretary for Education

P-06-1545 Stop forcing school children to undress in front of staff peers in open communal rooms - Correspondence from the Petitioner to the Committee, 21 January 2025

Dear Members of the Petitions Committee,

Thank you for the opportunity to comment on the attached document ahead of the Committee's consideration of my petition on 26 January 2026.

I welcome the continued engagement with this petition. However, having reviewed the attached document, I do not believe it adequately addresses the core issues raised.

1. Overall view of the attached document

The document largely reiterates existing legislation and statutory guidance relating to safeguarding, well-being, and school premises. While it affirms that safeguarding and learner well-being are priorities, it does not introduce clear, enforceable requirements to ensure children can change with privacy and dignity.

The central concern of my petition remains unresolved: children in Wales can still be required, in practice, to undress in open communal spaces for compulsory education activities, with no guaranteed private alternative.

2. The document does not address the issues raised for the following reasons:

- No guaranteed right to privacy
The document does not require schools to provide a private changing option for pupils who request it. As a result, children's access to privacy remains discretionary rather than a protected right, undermining Article 16 UNCRC (right to privacy) and related protections under Articles 12, 19 and 23.
- Lack of enforceable standards
References to "appropriate", "sensitive" or "adequate" arrangements remain undefined. There are no minimum standards, ratios, or expectations for private changing facilities, nor any mechanism to ensure consistency across local authorities.
- Safeguarding risks remain unmitigated
The document does not directly address well-established risks associated with communal changing, including peer-on-peer abuse, bullying, body-shaming, harmful sexual behaviour, or the misuse of phones and cameras in changing areas.
- Disabled toilets continue to be treated as a substitute
There is no explicit prohibition on using disabled toilets as the primary private changing option, which creates access issues for disabled pupils and amounts to an inadequate and discriminatory workaround.

- No protection from punitive consequences
The document does not prevent pupils from being penalised or excluded from participation where they decline to change publicly due to privacy, religious, cultural, disability, or mental-health reasons.
 - Inclusion and privacy are not properly reconciled
While inclusion is emphasised, the document does not set out a clear policy framework that guarantees choice — allowing any pupil (including trans or gender-questioning pupils) to access private changing without creating safeguarding gaps or forcing others into shared undressing.
-

3. Further questions for the Committee to consider

I respectfully ask the Committee to seek clarity from the Welsh Government on the following:

1. Will the Government commit to amending statutory guidance or regulations to require (not merely recommend) private changing options in secondary schools?
 2. What inspection or enforcement mechanism will ensure that children's privacy in changing areas is assessed and acted upon (for example, through Estyn)?
 3. Will clear national rules be issued on technology use in changing areas, including explicit device bans and supervision expectations?
 4. Will the Government prohibit the use of disabled toilets as the default private changing solution?
 5. Will schools be required to ensure that no pupil is punished or disadvantaged for declining to change in communal spaces?
 6. Will anonymised national data be collected on incidents, complaints, or safeguarding referrals linked to changing facilities?
-

4. Additional points for the Committee's attention

- This petition has highlighted cross-generational, lived harm: adults reporting trauma from school experiences and children currently opting out of PE due to lack of privacy. This demonstrates the urgency of structural change, not reliance on discretionary practice.
- The issue is not opposition to inclusion. The petition calls for guaranteed choice, dignity, and safety for all pupils — aims that are compatible with inclusive education when properly implemented.
- Practical, low-cost mitigations (staggered changing, screens, cubicles, clear device policies) can be implemented immediately without waiting for major capital investment.

5. Conclusion

The attached document reassures the Committee that safeguarding and well-being are priorities, but it does not close the policy gap that allows children's privacy to be compromised in practice. Without explicit national direction and enforceable standards, pupils remain reliant on goodwill rather than guaranteed rights and are currently at immediate risk daily.

I therefore ask the Committee to continue to press the Welsh Government to bring forward concrete proposals to embed privacy, dignity, and safeguarding into school changing arrangements.

Thank you for your continued consideration of this petition.

Kind regards,
Louise Phillips
Petitioner, P-06-1545

P-06-1561 Cau'r bwlch rhwng y rhywiau ym mhêl-droed menywod Cymru: ariannu cynllun cydraddoldeb cenedlaethol

Cyflwynwyd y ddeiseb hon gan Osamagbe Izevbigie, ar ôl casglu 335 lofnodion.

Geiriad y ddeiseb:

Er gwaethaf cynnydd yn y blynyddoedd diwethaf, mae pêl-droed menywod Cymru yn dal i fod heb lwybrau datblygu, cyllid a gwelededd cyfartal. Mae merched yn wynebu rhwystrau rhag symud ymlaen y tu hwnt i'r lefel llawr gwlad, yn enwedig ar ôl y system o dan 19 oed. Mae angen cynllun cenedlaethol arnom sy'n sicrhau cydraddoldeb ar draws y lefelau ieuencid ac elît erbyn 2030. Ni all Cymru fforddio colli mwy o dalent oherwydd anghydraddoldeb.

Gwybodaeth Ychwanegol:

Rydym yn galw ar Lywodraeth Cymru i ddarparu'r cyllid i alluogi Cymdeithas Bêl-droed Cymru a Chwaraeon Cymru i gyflawni cynllun pum pwynt:

- Creu timau cenedlaethol menywod dan 21 a dan 23
- Ehangu mynediad trwy adnabod talent ac allgymorth yn rhanbarthol
- Sicrhau hyrwyddo cyfartal yn y cyfryngau
- Cyflwyno cynllun cymorth i chwaraewyr cenedlaethol
- Cyhoeddi cynllun cydraddoldeb cenedlaethol mesuradwy dros 5 mlynedd

Mae hyn yn ymwneud â chyfleoedd, tegwch, a Chymru yn arwain y ffordd ym maes chwaraeon menywod.

Etholaeth a Rhanbarth y Senedd:

- De Caerdydd a Phenarth
- Canol De Cymru

16 December 2025

Annwyl Carolyn,

Petition P-06-1561 Close the gender gap in Welsh women's football fund a national equality plan

Many thanks for your letter dated 10th December 2025. We at the Football Association of Wales very much welcome this petition which aligns closely with our own dedication to tackling inequality, which is really important to us not only across the women and girls' game, but across all areas of football.

The Football Association of Wales (FAW) remains firmly committed to expanding opportunities for women and girls across all levels of football. Since the publication of the "Our Wales: FOR HER" strategy in 2021, we have made significant progress in developing all aspects of the women's game; enhancing structures, improving equity, and creating an environment where women and girls can thrive.

As participation continues to grow rapidly, new opportunities have emerged to further strengthen the female player pathway. Key developments include the establishment of the Girls' Regional Programme, now recognised by FIFA, the creation of the National Academi (Girls), and exploratory work to expand age-group national teams in the coming years. The pathway is now supported by full-time coaching staff across all age groups, ensuring consistency, excellence, and professionalism in the development of future talent.

Investment in the women's national teams and pathway programmes now mirrors provision within the men's game. The FAW has further strengthened the girls' pathway by appointing six full-time positions to deliver the Girls' Regional Programme (U12–U17) in both North and South Wales. This investment ensures a world-class, high-performance environment that prepares elite female players for success on the international stage.

Over the past four years, the FAW has achieved a number of important milestones in women's and girls' football. Participation has reached a record 20,000 players across Wales, surpassing our strategic target ahead of schedule. The Women's National Team has qualified for its first major tournament, UEFA Women's EURO 2025 in Switzerland, offering an unprecedented platform to showcase Welsh culture and Welsh women's football to new global audiences. We have consistently broken attendance records at women's national team fixtures, including a significant travelling fan base in Switzerland this summer. In addition, our legacy work, supported by Welsh Government, received global recognition at the World Football Summit Awards for *Best Initiative for Women's Football*.

Throughout the UEFA Women's EUROs, the FAW delivered extensive promotion and coverage of the women's game utilising innovative and creative approaches to engage audiences - from the squad announcement alone, the coverage reach was 3.6 Billion. The cumulative reach from socials, broadcast and media throughout Cymru's journey at UEFA Women's Euro's 2025 was 33.88 billion. The addition of initiatives such as The Cwtsh connected by EE, and support through commercial partners the awareness of Cymru's participation at UEFA Women's Euro 2025 increased from 58% to 70%, with 1 in 4 people now more likely to attend a Cymru Women's football match. This extensive work has supported in elevating visibility, inspiring participation, and deepening engagement with the public.

Looking ahead, the FAW will launch a new long-term strategy in 2026: a 10-year vision that will prioritise sustainable growth across the women's game. This strategy will build strong foundations for participation and development while delivering an ambitious, holistic, and inspiring performance programme for the next generation of players. Alongside growing the game, we are actively working to bring world-class women's football events to Wales; including hosting the UEFA Women's Champions League Final in 2029 and co-hosting the FIFA Women's World Cup in 2035. These events would significantly enhance Wales' international profile, increase tourism and economic activity, and provide a powerful platform to showcase Welsh culture to global audiences.

To realise these ambitions, our key ask is for continued and enhanced government support to make football, and sport more broadly, as accessible as possible for women and girls across Wales. Ensuring equal access to football in schools is essential to promoting healthy lifestyles, building confidence, and developing the next generation of Welsh female leaders. We are passionate about empowering women and girls to choose sport, and ensuring they have the right opportunities, environments, and experiences to feel confident and comfortable participating in physical activity.

We would be happy to accept an invitation to present our progress, priorities, and future ambitions to the committee, and to continue working collaboratively to deliver genuine, lasting change for women and girls across Wales.

Cofion cynnes,

Alys Carlton

Alys Carlton

Football Association of Wales – Independent Chair

P-06-1561 Close the gender gap in Welsh women's football fund a national equality plan – Correspondence from the Petitioner to the Committee, 15 January 2026

Dear Members of the Petitions Committee,

I am submitting this response to Petition P-06-1561 following discussions with my co-petitioner, Osas Osamagbe Izevbogie, regarding our joint petition on the development and support of women's and girls' football in Wales.

These conversations have allowed us to clarify our shared concerns and ensure that the issues highlighted in the petition—particularly the structural gaps in the female player pathway, the absence of Women's U21 and U23 national teams, the need for a national player support scheme, and the requirement for a funded, time-bound equality plan—are accurately and comprehensively communicated to the Committee.

We continue to actively engage with relevant stakeholders to advance these issues and will be meeting with Jane Hutt MS tomorrow and Kanishka Narayan MP next month. We hope this demonstrates our ongoing commitment to ensuring meaningful action is taken.

This submission reflects our combined views and aims to provide a detailed, constructive response to the Football Association of Wales' previous submission, with the goal of supporting the Committee in seeking clear commitments, timelines, and accountability from both the FAW and the Welsh Government.

Yours sincerely,

Carmen Kelly

Dear Members of the Petitions Committee,

Thank you for the opportunity to comment on the Football Association of Wales' response to Petition P-06-1561.

While we welcome the FAW's recognition of the importance of women's and girls' football and acknowledge progress in participation, elite performance, and visibility, their response does not adequately address the central concerns of the petition.

The petition highlights a persistent structural gap in the female player pathway—specifically, the absence of Women's U21 and U23 national teams and the resulting loss of players after U19. This issue is not resolved by participation growth, tournament success, or media coverage, and it is not meaningfully addressed in the FAW response.

The FAW refers to "exploratory work" on additional age-group teams, but provides no commitment, timeline, funding plan, or accountability mechanism for Women's U21 or U23

national teams. These pathways exist in the men's game, directly contradicting the claim that investment now mirrors men's football.

The petition also calls for a national player support scheme to address the financial, welfare, and transition pressures faced by female players at the academy level—pre- and post-U19. The FAW response makes no mention of such a scheme. This omission is significant, as financial hardship is a leading cause of player drop-out.

Currently, talented players are lost from the pathway simply because they cannot afford to continue. Costs related to travel, training, equipment, education, lost earnings, and relocation disproportionately affect female players, many of whom balance football with work or study without comparable financial support. Without a national player support scheme, equality of opportunity is unattainable.

While the FAW highlights promotional success around major tournaments, this does not guarantee consistent media coverage across all levels. The petition seeks structural commitments and policy guarantees, not event-led visibility.

Finally, the petition calls for a funded, measurable five-year national equality plan with published targets and accountability. The FAW instead references a 10-year strategy that is unpublished and lacks measurable benchmarks, timelines, or equality indicators. As such, it cannot be evaluated against the petition's aims.

In summary, the FAW submission largely describes achievements and ambitions but does not respond directly to the petition's specific asks:

- The creation of Women's U21 and U23 national teams
- The introduction of a national player support scheme for players facing financial hardship
- A structured solution to pre- and post-U19 drop-off
- Guaranteed equality in media promotion
- A funded, time-bound national equality plan with measurable outcomes

The central unresolved question is:

"Will the FAW commit to establishing Women's U21 and U23 national teams by a specific date, and what funding will ensure these teams operate on a basis equivalent to the men's pathway? If a commitment cannot be made, please explain why parity is not currently achievable."

We also suggest the Committee consider asking the FAW:

- How does the FAW justify claiming mirrored investment with the men's game when equivalent post-U19 pathways do not exist for women?
- Will the FAW introduce a national player support scheme, and how will it support talented players unable to continue due to financial hardship?
- What measurable equality targets, timelines, and reporting mechanisms will ensure accountability in the proposed strategy?

- What guarantees will ensure equal media promotion across all levels of the women's and girls' pathway, not only during major tournaments?

The petition remains valid and unresolved. We respectfully ask the Committee to continue its consideration and seek clear commitments, timelines, and accountability from both the FAW and the Welsh Government.

Yours sincerely,

Carmen Kelly

Eich cyf P-06-1541
Ein cyf HIDCC/00012/26

Carolyn Thomas AS
Cadeirydd y Pwyllgor Deisebau

20 Ionawr 2026

Annwyl Carolyn,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 5 Ionawr ynglŷn â deiseb P-06-1541, Cynhyrchu Bil Dŵr Glân i Gymru ac ar gyfer Afonydd Cymru, ac am rannu nodyn manwl y deisebwyr a'r cynnig deddfwriaethol gan Achub yr Afon Wysg. Rwy'n gwerthfawrogi ystyriaeth y Pwyllgor o'r mater pwysig hwn a'r cyfle i ymateb ymhellach yn dilyn fy llythyr dyddiedig 24 Hydref.

Rwy'n cydnabod cryfder y teimlad ymhlith deisebwyr a'r cyhoedd ehangach am iechyd ein hafonydd, yn ogystal â'r brys a fynegwyd gan Achub yr Afon Wysg. Mae eu nodyn yn tynnu sylw at yr heriau parhaus sy'n wynebu afonydd Cymru, gan gynnwys yr angen am reoleiddio, gorfodi, a chynnwys cymunedol mwy effeithiol. Rwy'n cydnabod eu galwad am Fil Dŵr Glân pwrpasol a'u pryderon am gyflymder y cynnydd, effeithiolrwydd y trefniadau trwyddedu a rheoleiddio cyfredol, a phwysigrwydd deddfwriaeth glir, ddiamwys sy'n canolbwyntio ar iechyd dŵr yn unig.

Fel yr amlinellwyd yn fy ngohebiaeth flaenorol, mae Llywodraeth Cymru yn parhau i fod yn ymrwymedig i gryfhau cyfraith amgylcheddol a gwella ansawdd dŵr. Rydym yn bwriadu cyhoeddi ymgynghoriad ar y Papur Gwyrdd yn ystod yr wythnosau nesaf. Bydd y Papur Gwyrdd yn amlinellu ein barn ar argymhellion adroddiad terfynol y Comisiwn Dŵr Annibynnol ac yn cydnabod bod dŵr yn hanfodol i bob rhan o fywyd yng Nghymru ar gyfer iechyd ein pobl a natur, llwyddiant ein heconomi a gwytnwch ein cymunedau. Mae'n adnodd gwerthfawr y mae'n rhaid ei reoli'n gynaliadwy, yn deg ac er budd y cyhoedd. Mae'r ymgynghoriad ar y Papur Gwyrdd yn ymgynghoriad cyhoeddus llawn, ac rydym yn croesawu mewnbwn gan randdeiliaid wrth i ni lunio ein cynigion ar gyfer diwygio dŵr.

Mae Bil yr Amgylchedd (Egwyddorion, Llywodraethu a Thargedau Bioamrywiaeth) (Cymru), sy'n rhan o broses graffu ar hyn o bryd, yn gam allweddol yn ein hymateb i'r argyfyngau hinsawdd a natur. Er fy mod yn nodi pryderon y deisebwyr am gwmpas ac uchelgais y Bil, mae'n cyflwyno fframwaith statudol ar gyfer gosod targedau lleihau bioamrywiaeth a llygredd a bydd yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru weithredu mewn meysydd blaenoriaeth fel iechyd dŵr croyw.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@llyw.cymru
Correspondence.Huw.Irranca-Davies@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 111
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Rwyf hefyd yn cydnabod barn y deisebwyr am yr angen am bwerau rheoleiddio cryfach ar gyfer Cyfoeth Naturiol Cymru, a'u hawgrymiadau ar gyfer mwy o gyfranogiad democrataidd a chymunedol mewn llywodraethu dŵr. Mae'r rhain yn ystyriaethau pwysig wrth i ni barhau i adolygu a datblygu ein dull gweithredu.

Rwy'n croesawu penderfyniad y Pwyllgor i gynnwys ansawdd dŵr a rheoli llifogydd fel themâu blaenoriaeth yn ei adroddiad etifeddiaeth, ac edrychaf ymlaen at ymgysylltu parhaus â'r Pwyllgor a rhanddeiliaid wrth i ni weithio i sicrhau gwelliannau ystyrlon i afonydd Cymru.

Diolch eto am eich gohebiaeth ac am dynnu sylw at y materion pwysig hyn. Gobeithio y bydd yr wybodaeth hon o gymorth ichi.

Yn gywir,

Huw Irranca-Davies AS

Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig